

Berilo Jugoslovanskega odbora iz Italije

BORZOVICA

POŠILJA: IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Leto: 4.

Št. 128

24. septembra 1944.

MARŠAL TITO ODLOČNO ZA OSVOBODITEV VSEH JUGOSLOVANOV IZPOD TUJEGA JARMA

Na pogoste laške intrige in žlobudranja, ki gotovo niso sad samo naših zunanjih sovražnikov, pač pa tudi brezupne spletke dovcerajsnjih monopolcev, je maršal Jugoslavije Tito promptno in odločno odgovoril. Razni laški uradni in neuradni trobentači laškega "sacro egoisma" so dobili zaslužen brco po zobeh in nadejamo se, da bodo sedaj enkrat za vselej utihnili. Rimski "Popolo" je že napovedal, da stoji Rdeča vojska takorekoč na Jadranu in da mora Italija s to stvarnostjo računati. Ta stvarnost je v resnici mogočna beseda...

Svobodna Jugoslavija, 15.9.1944. — Ob priliki proslave dveletnice ustanovitve I.Dalmatinske brigade, ki je ena od naših najboljših vojaških enot, je maršal Tito govoril o borbah v Dalmaciji in junaštvu I.Dalmatinske brigade, nato pa dejal:

"Narodno-osvobodilno gibanje prinaša narodno oblast, ima svoje narodne pravice in svoje zakonito zastopstvo v Antifašističnem svetu narodne osvoboditve Jugoslavije. To so velike pridobitve naše borbe, pri kateri so sodelovali najboljši sinovi našega naroda. Preživljali smo težke dneve in težke zapreke, ali smo jih premagali in čanes ni sile, ki bi nam mogla odvzeti te pridobitve in nas iztisniti s poti, po kateri hodijo narodi Jugoslavije. Še so tu sovražniki in nenormalno bi bilo, če bi jih ne bilo, kajti izdajalci svojega naroda ne morejo čez noč postati domoljubi. Pod masko lažnivega rodoljubja bi hoteli doseči svoje protinarodne cilje. S tem namenom hlastajo po vezeh v tujini.

Sedaj, ko stojimo pred končno zmago, se naši sovražniki poslužujejo vseh sredstev. Borba naših narodov, ki so jo pričeli za tako veliko in pravično stvar, bo razkrinkala vse sovražnike naše nove, federativne in demokratične Jugoslavije! In ravno zaradi tega ti protinarodnjaki stremijo in delujejo po novih metodah pri svojem izdajalskem delu, predvsem s tem, da se vtihotapljuje v Narodno-osvobodilne vrste in poskušajo preprečiti vse močnejše pristopanje v N.O.V. Ti ljudje so nevarni in potrebna je največja čuječnost tistih, ki so jim pridobitve te borbe pri srcu. Vedno smo izjavljali in tudi danes izjavljamo, da je naša želja sprejeti vsakega iskrenega domoljuba, ki želi dobro svojemu narodu in ljubi svojo zemljo, v naše vrste. **Nočemo pa špe-**

kulantov, nočemo tistih, ki bi se hoteli z našo pomočjo dokopati svojih črnih protinarodnih ciljev. Priporočamo jim, da prenehajo s takim delom, ker v tem ne bodo nikoli uspeli.

Mi še nismo pričeli s končnim obračunom s sovražnikom, z okupatorjem in njegovimi služabniki, Nam je v tej borbi potreben vsak pravi borec za osvobojenje naše domovine, ki želi svojemu narodu srečnejšo bodočnost. V tej naši borbi nas čaka še zelo težka naloga, da zgradimo našo državo iz ruševin.

Približuje se čas, ko bomo morali spregovoriti tudi o naših mejah. O tem nismo nikoli govorili v teku te vojne. Ali o tem moram spregovoriti nekaj besed:

Naš narod se je boril za svojo svobodo, za svojo neodvisnost, za svojo boljšo bodočnost. Ali bori se tudi za osvobojenje tistih naših bratov, ki že leta in leta ječe pod tujim jarmom. To so naši bratje v Istri, v Slovenskem Primorju, na Koroškem, Štajerskem in na Madjarskem. Ti naši bratje **MORAJO BITI IN TUDI BODO OSVOBOJENI**, da bi mogli svobodno živeti v svoji domovini skupno z ostalimi brati. To je želja nas vseh, to je želja tudi vseh tamkaj. Tujega nočemo, ali svojega ne damo!

V vsem tem času smo bili v teh vprašanih kar preveč skromni. Ves čas borbe o tem nismo govorili, zato pa so naši sosedje vse preveč o tem govorili, zanašajoči se na našo velikodušnost in opirajoči se na našo širokogrudnost, ki naj bi prepuščala naše brate tujcu.

Področja Istre. Trsta, Gorice, Zadra, kakor tudi slovenski predeli Štajerske in Koroške, ki so bili po krivici osvojeni in ki jih mi zahtevamo, smatrajo neki ljudje v tujih deželah, in to v deželah, ki so se še nedavno proti nam vojskovali, ki so napadle našo zemljo in katerih armade so razdejale naše vasi in mesta in pobile na tisoče in tisoče sinov našega naroda, kot naš imperializem, kakor nekaj, kar bi čez nekaj let zopet izzvalo novo vojno. Zaradi tega smatrajo, da bi morali mi tudi še nadalje prepuščati svoje brate pod tujo oblastjo. Borba teh ljudi je znana pri mnogih narodih. Ta naš sovražnik se je vedno nekako izvlekel in tudi v bodočnosti bo poskušal izigravati. Njegove nakane preprečiti, to je ena izmed najvažnejših nalog nas vseh. Tisti, ki želijo, da v bodoče prepreči katastrofe, kakršne smo preživeli v tej vojni, mora svoje naloge izvršiti do konca.

V naši zemlji so fašisti imeli mnogo zaveznikov. Ti zavezniki so še tu. To so ustaši, to so nedičevci, to so četniki Draže Mihajloviča in Rupnika, ki so sramotno služili in še vedno služijo nemškim osvajačcem. Sedaj, ko se že jasno vidi, da so Nemci vojno izgubili, so ti sovražniki našega naroda v svoji brezglavosti skovali načrte, s katerimi naj bi si rešili kožo in zopet zajahali hrbet našega naroda. Zelo nam je žal, da gotovi krogi še vedno nočejo ali ne morejo videti tistega, kar se okrog njih dogaja. Še vedno je nekaj ljudi v zavezniških državah, ki smatrajo, da ima Draža Mihajlovič okrog sebe večino našega naroda. Nas taka naziranja bolijo. Bili smo potrpežljivi in mislim, da nam te potrpežljivosti nihče ne more odrekati. Takrat smo smatrali in opravičevali te ljudi z neinformiranostjo, ali tudi te ljudi bomo prepričali, da so na krivi poti.

SPORAZUM Z LONDONSKO VLADO

Sedaj bi rad spregovoril še nekaj besed o sporazumu, ki smo ga sklenili z vlado dr. Šubašiča v Londonu. To je bilo potrebno zato, ker smo hoteli in je bilo tudi nujno, da še enkrat pokažemo pred tujino, da hočemo narodno edinstvo in bratstvo narodov v Jugoslaviji. Ta sporazum z vlado dr. Šubašiča je ravno tako naletel na splošno odobravanje v vrstah naših borcev, kakor je našel priznanje v tujini. Ta sporazum je bil potreben ravno sedaj, ko smo prebrodili najtežje in ko nam je bilo mogoče čim več pomagati zaveznikom. Ta sporazum je dokaz naše sloge, dokaz naše zmage na političnem poprišču. To je dokaz edinosti vseh naših narodov, da bi mogla naša država zavzemati dostojno stališče tudi nasproti tujini. Smo in ostajamo zvesti odločitvam II. zasedanja Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije. Sami naši narodi bodo odločevali o bodoči usodi naše notranje uprave. To je načelo, ki ga izpovedujejo naši veliki zavezniki in mi se tega načela tudi držimo.

Čeravno smo med našimi velikimi zavezniki majhna država po površini, smo vendar po hrabrosti veliki. Bolelo bi nas in gotovo bi nam ne bilo prav, če bi našo zemljo smatrali kot neko kolonijo in bi nas puščali na strani, da bi drugi krojili našo usodo. **Hočemo biti z našimi zavezniki tam, kjer se bo reševala usoda Evrope in tudi naše države. To je naša pravica in na njej bomo tudi vztrajali. Nadejam se, da bomo naleteli na pravilno razumevanje pri naših velikih zaveznikih, ker so naši narodi zaslužili tako razumevanje in položili toliko žrtev na oltar pravice stvari.**

Gremo nasproti velikim časom, novim preizkušnjam in novim borbam pri graditvi nove Jugoslavije. Gotov sem, da so vsi naši borci, borci partizanskih oddelkov N.O.V. zavarovali meje naše države — in ne samo te, pač pa zavarovali tudi tisto, kar so nam bili po krivici odvzeli.

Naj živi nova, srečnejša, demokratična, federativna Jugoslavija! Živeli naši veliki zavezniki: Sovjetska zveza, Velika Britanija in Zedinjene ameriške države! Naj živi zmagoslavna bratska velika Rdeča vojska, ki stoji z nami na naših mejah! Smrt fašizmu, svobodo narodu!"

* * *

Najnovejši govor maršala Tita je brez dvoma mojstersko delo državnika, domoljuba in hrabrega človeka. Do takega sklepa ni težko priti, če v tem govoru razčlenimo samo tri važne momente.

1. Maršal Tito je govoril o Slovenskem Primorju, Istri in Koroški. Razen nekaj častnih izjem se v preteklosti jugoslovanski merodajni krogi za te naše kraje niso ravno preveč zanimali. Za te ljudi so bila vprašanja Bosne in drugih prividnih notranjih mej Jugoslavije mnogo važnejše zadevščine. Tudi v zunanji politiki so ti takozvani državniki vse svoje napore posvečali "kako će nadmudriti jedan drugoga, Srbi Hrvate, a Hrvati Srbe." Medtem pa so nekateri naši sosedje na tem, "da nadmudre i Srbe i Hrvate". Na to žalostno preteklost se ne bi izplačalo obračati, če bi doma ne bilo ljudi, ki na naše splošne in posebne interese gledajo ravno tako ozkosrčno, kakor so to delale bivše vlade v Londonu.

V kolikor smo mogli, smo v "Bazovici" stalno ponavljali in odpirali krvaveče rane v Primorju, na Koroškem, na Štajerskem in na Madjarskem. To smo delali kljub očitkom nekaterih pripadnikov naših velikih zaveznikov in kljub očitkom naših bratov Srbov in celo Slovencev, ki so nas zaradi tega pitali s separatisti. Londonski radio je večkrat opozarjal na nevarnosti, ki nam pretijo s strani novih kobelizerantcev in ki jih je s svojim govorom maršal Tito temeljito potisnil ob stran. Rimski intrigantje, profesionalni imperijalisti in kradljivci tuje zemlje bi v tem svojem tradicionalnem delu mogoče tudi uspeli, če bi mi Jugoslovani nadaljevali z bratomorno vojno samo zaradi vprašanj, ali bo Hrvatska neodvisna in ali bo Srbija velika, ali bomo po končani vojni imeli tako ali drugačno notranjo upravo, katere ljudi bomo ugonobili v tej ali oni vasi in kako bomo postavljali meje tam, kjer jih sploh biti ne sme in ne more. Maršal Tito pa se je pozanimal — in to odločno in krepko — za mnogo važnejša vprašanja in za mnogo važnejše meje. Zavedal se je, da se meje postavljajo enkrat za stoletja, medtem ko o notranjih političnih vprašanjih in njihovih rešitvah razpravljamo lahko kadar koli hočemo, seveda, ko bomo enkrat na svoji lastni zemlji. Jasno in glasno je maršal Tito povedal vsemu svetu, kaj mislimo o Trstu, Istri, Gorici, Zadru in Reki; o Celovcu in Beljaku, o Slovencih onstran Špilja in o naših ob Blatnem jezeru. Povedal je, kaj mislimo o mejah, ki so ravno tako važne za Srbe, kakor so za Hrvate in Slovence in ki so nam vsem prirasle k srcu ter so Primorcem, Štajercem in Panonskim Slovincem vprašanja življenja ali smrti.

2. Večkrat so v javnost predrli nazori, ki so napovedovali, da ob koncu te vojne ne bo še konec fašizma, pa tudi še ne konec reakcionarnih miselnosti. Mnogi ljudje se bodo prelevili v demokratične in napredne pripadnike nove kulture in nove civilizacije, ravno tako kakor se pripravljajo Nemci, da se po polomu prelevijo v antinacistične bojovnike, da bi varnejše organizirali podzemsko vojno in ponovno borbo za oblast. To je velika nevarnost za vsako državo in za vse človeštvo. O teh nevarnostih in špekulacijah smo tudi mi večkrat odkrito in v najboljši veri spregovorili. Tisti, ki so se ustrašili razkrinkanja, so zagnali hrušč in trušč ter nas z lažmi in intrigami blatili; ali resnica, živa in nepotvorjena je le udarila na dan in marsikoga izmed špekulantov tudi po zobeh. Tako je bilo pravici zadoščeno, čeprav so špekulantje zavajali tudi poštene in iskrene rojake v sumničenja.

Maršal Tito je jasno podčrtal značaj tega važnega problema. Neznani komentator na londonskem

radiju je mogoče s polno pravico pripomnil: "Ali na ovome mestu treba приметiti, da li se o tome problemu vodi zaista onoliko računa, koliko bi trebalo, kada bi se podrobniје razmotrila sva naša pitanja; teško bi se na to mogao dati pozitivan odgovor."

3. V tujini imamo še vedno gotov krog ljudi, ki si zakrivajo obraz pred stvarnostjo v Jugoslaviji. Tudi o tem smo že večkrat spregovorili. Niso pa to samo Srbi, pač pa tudi nekateri redki Slovenci, ki ne morejo razumeti novih tokov. Verujemo, da je težko za ljudi, ki so bili desetletja navajeni na neke privilegije, gledati kako jim te nezasluzene "pravice" kopnijo pod nogami. Ampak, če drugega ne, bi od njih v resnici lahko pričakovali nekaj več stvarnosti in manj utopij. Preteklost se ne bo vrnila in hvala bogu, da je tako. Za naše bojavnike na bojiščih je vendar le težka misel, da še nekateri stoje ob strani in zato razumemo, da je maršal Tito tudi to okoliščino omenjal v svojem znamenitem govoru.

Gotovo je, da se v vsaki svobodni državi formirajo razne skupine z raznimi težnjami in raznimi in-

teresi. Njihove aktivnosti štiti zakon svobode, vendar morajo vse resne skupine utemeljevati svoje težnje na stvarnosti in ne na utvarah. Vse tri odločujoče velesile v tej vojni so priznale in odobrile delovanje N.O.V., ga podprle moralno in materialno. Z Dražo Mihajlovičem so zavezniki pretrgali vse zveze, ker so se prepričali, da je njegovo delovanje v zadnjih dveh letih škodljivo za zavezniško stvar, škodljivo za Jugoslavijo in škodljivo tudi za sam srbski narod. Tisti nekdanji politični mogočniki, ki so svoje osebne položaje krepili svoječasno z Mihajlovičevo slavo, mislijo, da mu morajo biti za te svoječasne usluge tudi še nadalje hvaležni. Pogrešili so takrat in grešijo tudi danes.

O govoru maršala Tita bi mogli še marsikaj povedati, ali že samo ti trije momenti povedo dovolj za sklep: da je maršal Tito obvezal vse prave jugoslovanske rodoljube, posebno pa nas Primorce z zahvalnostjo, ker je s svojim širokim pogledom in hrabrim nastopom zaščitil naše splošne interese. Vša naša primorska javnost v Egiptu mu je za odločne besede v prid naši stvari hvaležna.

PISMO S KRASA - RESNIČNA LJUDSKA PRAVICA

Z velikim veseljem in s še večjim zadoščenjem smo te dni prejeli prvo večjo poštno pošiljko s Krasa - od naših fantov. Vodja slovenskih osvobodilnih "zračnih rojenčkov", ki je vsej naši koloniji v najboljšem spominu kot pristni sin slovenskega Krasa, nam je poslal daljše pismo s prilogami, ki jih v izvlečku ponatiskujemo za čitatelje "Bazovice".

Naš prijatelj nam je popisal resnično utripanje današnje slovenske zemlje v Primorju s tako prepričevalnostjo in takim doživetjem, kakor to dokazuje tudi sam slovenski tisk na svobodnem ozemlju. Slika osvobojenega Primorja in duša slovenskega človeka na tej zemlji soglasno dihata iz obeh spisov. Mislimo tudi, da je osebna prisotnost naših fantov na domači zemlji končno vendar raztrgala umetne in ne z najboljšimi nameni postavljene zavese nezaupanja, ki so jih poskušali med primorsko ljudstvo in njegove zastopnike vrinuti ljudje tistega kova, ki se jih je sam maršal Tito v svojem znamenitem govoru z dne 15. tm. z vso resnostjo in stvarnostjo dotaknil. Naši fantje so dokazali svoji domovini in narodnim borcem na domačih bojiščih, da so tvegali svoja življenja samo za svobodo svoje domovine in ne na račun kakih pustolovščin ali kupčij, kakor so jih v veliki zmoti ocenjevali nekateri napačno informirani. Nekaj teh naših fantov je položilo svoja življenja na oltar slovenske svobode. Slava jim in večni spomin!

Naš prijatelj pozdravlja vse znance na Srednjem vzhodu. Piše nam, da je prvi prinesel na slovenski Kras sedem številčk "Bazovice", ki so našle pravičnejšo oceno kakor tu in v Sredozemlju. Nam je ta ocena vsekakor merodajnejša; nadalje pa še verujemo v poštenost jugoslovanskih ljudi, ki bodo sedaj svoje ocene gotovo popravili in priznali svojo zmotu in neinformiranost.

Intervju "Ljudske Pravice" pod naslovom "Nezlomljiva volja Primorcev", ki ga ponatiskujemo na drugem mestu današnje številke, jasno in neizpodbitno dokazuje uspehe dvajsetletnega dela sloven-

skih emigrantskih organizacij, ki so ustvarile kadre današnjih voditeljev in bojavnikov. Vrhunska emigrantska organizacija, ki jo predstavlja v tujini naš Odbor, je lahko samo ponosna na ugotovitve voditelja N.O.V. za Primorsko. Če bi bili postopki že takoj v začetku tu takšni, kakršni so bili na sami domači zemlji, bi gotovo ne prišlo do neljubih nesporazumov, ki koncem koncev niso povzročili nobene stvarne škode, razen nekaj čisto neutemeljene nezaupanja. Smelo lahko pričakujemo, da je sedaj tudi v tujini pot izravnana...

Slovenski osvobodilni tisk na domačih tleh pa nam odkriva še neko drugo, izredno pomembno okoliščino, ker nam odkriva resnično slovensko življenje, polno skrbi, polno dela in naporov, polno načrtov in tudi zdrave stvarne kritike. Naši bojavniki doma se ne zadovoljujejo samo z navdušujočimi govori in pesmijo, oni ne govore in ne pišejo, da je vse gotovo, vse pripravljeno, vse zagotovljeno in vse izdelano. Mi ki, smo vse to prepogostokrat poslušali, smo z vso upravičenostjo dvomili, ali niso taka pripovedovanja le preveč cenena in lahkomišelnja. Kar odkrito povemo, da so nas izjave nekaterih resnih delavcev Narodno-osvobodilnega gibanja v tujini skoro prestrašile, ker so nam odkrivale vse preveč tistega duha, ki je v beograjskem parlamentu s ploskanjem, brez stvarnih razprav in kritike, sprejemal proračune vojnega ministrstva. Bojavniki in stvaritelji nove, boljše Jugoslavije so doma stvarni, računski ljudje in to samo še dviga njihovo veljavo, ker odpravlja sanjarenja in kvarne lahkomišelnosti. Tak slovenski tisk, kakršnega kaže "Ljudska Pravica" je po našem trdnem prepričanju prava, resnična, prepričevalna in zato tudi uspešna propaganda.

Sedaj šele v polnem razumemo, zakaj so bili v treh trdih letih borbe, samozatajevanja, dela, junaštva in požrtvovalnosti doseženi taki uspehi, s kakršnimi se ne more pohvaliti prav noben narod na svetu. Da bi po tej poti stvarnosti in resničnosti v bodoče hodili mi vsi, to je zapoved resnične ljudske pravice.

Ljudska

PRAVICA

SMRT NEMŠKIM OKUPATORJEM!

ŠTEV. 8. Z DNE 4. JUNIJA 1944 PRINAŠA PRISPEVKE, KI JIH OBJAVLJAMO NAŠIM ČITATELJEM V PONATISU:

Polkovnik, dr. Aleš Bebler, bivši tajnik Narodno osvobodilnega sveta za slovensko Primorje, nam je odgovoril na nekatera vprašanja, zvezana s političnim položajem na Primorskem.

Iz belogardističnega tiska je razvidno, da Hitlerjevi agenti napenjajo vse sile, da bi načeli enotnost in borbenost primorskih Slovencev. Ali žanjejo kaj uspeha?

Napori nemškega okupatorja in njegovih slovenskih hlapcev so se zadnji čas v glavnem osredotočili na Primorskem. Kričava in v svojih lažeh do skrajnosti cinična agitacija proti osvobodilnemu gibanju in njegovemu vodstvu se je močno stopnjevala in se še stopnjuje. Da pa ne dosega svojega cilja, sledi že iz tega, da hkrati z umazanimi tiskovinami, ki ji ob cestah razmetujejo nemški avtomobili, v vasi prihajajo - kjer jim trenutna odsotnost naših čet dovoljuje - tudi nemški oboroženi razbojniki, ki znašajo svojo jezo nad civilnim prebivalstvom, ropajo živino in živila, požigajo in streljajo. Ali bi jim bilo tega treba, če bi jim ljudstvo verjelo?

Res, tudi na Primorskem je nekaj več švabobranskih posadk. Ti švabobranci pa so povečini stari belo - in plavogardisti, importirani z one strani stare meje. Kolikor je pa med njimi Primorcev, so z redkimi izjemami na silo mobilizirani. To dokazujejo zlasti številne dezertacije iz njihovih vrst.

Primorsko ljudstvo je bilo in je še danes krepko strnjeno v eno bojno črto proti tujim zatiralcem in narodnim izdajalcem. Po dopolnilni mobilizaciji zadnjih mesecev, ki je dala IX. korpusu nekaj tisoč novih borcev, so danes fantje in moške naše sončne Primorske v glavnem vsi pod orožjem. Naša čudovita primorska dekleta, ki jih na terenu nadomeščajo, pa nas vsak dan presenečajo s svojim pogumom, žilavo delavnostjo in brezmejno požrtvovalnostjo.

Nemški okupator je ob zasedbi Primorske kazal Slovencev prijazno lice. Ali mu je ta maneuver kaj koristil?

Da bi bili Nemci odrešeniki Primorcev izpod italijanskega jarma, ta je bila pa vendarle malo predebela, da bi jo tudi največji slepec verjel. Zato je vsakdo, ki je za Nemci to bedasto trditev ponavljal, izgubil zaupanje ljudstva. Primorci so ga spoznali za izdajalca. Zato tudi niso hoteli sodelovati pri ustvarjanju videza, da smo pod Nemci "svobodni". Ali veste, da nemški agent Jazbec v vsem Trstu ni mogel dobiti toliko ljudi, da bi sestavil skromen slovenski pevski zbor, ki naj bi nastopal v tržaškem radiu? Ali veste, da se noben v slovensčini tiskan list ne more razširjati drugače kakor s pomočjo nemškega vojaštva? Ali veste, da so od Nemcev kontrolirane "slovenske" šole zapuščene in zaprte?

Sicer so pa Nemci sami sprevideli, da ta pot ne vodi nikamor. Če so spočetka demonstrativno razorožili italijanske fašiste - so jih zdaj privlekli nazaj. Če so spočetka zapirali italijanske šole, jih zdaj spet odpirajo. Zapirajo pa tiste ostanke "slovenskih" šol, kar jih je pod zaščito njihove oborožene sile životarilo, očitno italijanskim fašistom na ljubo. Tak primer imamo v Štandrežu pri Gorici.

Ker jim je tu maneuver izpodletel, so se poleg drugega zatekli k sredstvu, ki ga je Ljubljana poznala že 1.1941. Svojim agentom dovoljujejo takomenovano "legalno ilegalno", t.j., dovoljujejo jim, da delujejo navidez "protizakonito" ("ilegalno"). Tako se tiska na ciklostilu navidez protinemški list "Narodna Edinost" - sredi Gorice, v hiši, ki jo straži gestapo. Ker pa je v tej edinosti z gestapo le nekaj prodanih pisunov, morajo tudi ta list razmetavati nemški vojaški avtomobili.

Nemški okupator je hotel Primorce spraviti na kolena z izkoriščanjem gospodarske stiske pasivnih predelov pokrajine. Kako je danes s to stvarjo?

Nemška aprovizacija je bila med najmočnejšimi aduti okupatorja. Velik del Primorske je živel v prejšnjih časih od dela v gozdovih, od sezone in trajne emigracije ter od živinoreje, drugi del pa od sadjarstva in vinogradništva. Na prvi pogled bi torej taka dežela nujno rabila aprovizacijo od zunaj. Vendar so se Primorci odločili kljubovati okupatorju tudi v tem vprašanju, kajti razumeli so, da hoče okupator preko aprovizacije uveljaviti in nato stopnjevaje utrjevati svojo oblast.

Boj okoli tega vprašanja je bil sila dramatičen. Nemci so najprej za aprovizacijo zahtevali vpostavitve "slovenskih" županov po njihovi volji. Ljudstvo je ponudbo gladko odbilo. V velikanski večini občin se taki župani sploh pojaviti niso mogli. Kjer pa so jih Nemci brez pristanka občanov in pod zaščito svojih posadk postavili, so si ustvarili županstva, ki niso mogla poslovati in ki so bila v večni krizi. Župani so na pritisk ljudstva podajali ostavke, ki pa jih Nemci enostavno niso sprejemali. Župani so odtlej samo sabotirali občinske upravne posle in povečini konec koncev izsilili od Nemcev odpustitev iz službe. Nemci so poskušali nato doseči, da bi si občani izbrali nekake gospodarske odbore, ki bi urejali vprašanje aprovizacije. Tudi to zvijačo je ljudstvo spregledalo.

No, danes so Nemci bolj ponižni. Odrekli so se koristi, ki bi jo imeli od slovenskih županov in gospodarskih odborov. Odrekli so se poskusom, da bi s svojo aprovizacijo preko takih županov ali odborov kontrolirali prebivalstvo in ga gospodarsko izčrpavali. Prenehali so v zameno za aprovizacijo zahtevati od našega prebivalstva les, živino, sadje, vino, mleko in druge pridelke. Aprovizacijo zdaj ponujajo zastonj! Odprli so v večjih krajih pod zaščito svojih posadk občinske urade za podeželske občine. Tako poslujejo neke vrste občinski uradi za kraške občine - v Trstu, za briške, banjiške, baške in celo idrijske občine - v Gorici itd. Tam dobiš brez protiusluge nemško aprovizacijo.

In pomislite! Niti taka velikodušnost ne uspeva v tisti meri, ki bi si je Nemci želeli. Res, da je nemška radodarnost ponekod - zlasti v najbolj bednih krajih - ljudi deloma zmedla. Vendar naši aktivisti niso naleteli na gluha ušesa, ko so jeli prepričevati ljudi, da je sovražnik nevaren, četudi deli darove. Večina Primorcev danes razume, da si hočejo Nemci preko teh "občinskih uradov" ustvariti v pogled v osvobodene predele dežele, dobiti polagoma kontrolo nad gibanjem prebivalstva, nad njegovimi gospodarskimi možnostmi, skratka, utrjevati svojo oblast.

Zato je bojkot nemških "občinskih uradov" kakor tudi gospodarski bojkot garnizijskih krajev na dostojni višini in se je zadnje čase še poostrel.

Kako pa se rešuje tako težavno vprašanje prehrane vojske in prebivalstva na Primorskem?

Sredstva za to so zelo raznolika in jih v okviru tega razgovora ni mogoče vseh obrazložiti. Najvažnejše pa je, da je pri reševanju teh zares težkih vprašanj udeleženo vse ljudstvo. Vsak Primorec ima danes v tej ali oni obliki posla z reševanjem gospodarskih vprašanj. Tako smo dosegli, da se vrnemo in do zadnje njihove obdeluje vsa zemlja, da si v vaseh ljudje med seboj krepko pomagajo, da si pomagajo med seboj vasi, okraji in okrožja. Uspeh je tak, da se zadovoljivo hrani vsa naša vojska in da so le prav redki kraji, kjer se more govoriti o pomanjkanju med civilnim prebi-

valstvom.

Pa če bi bilo pomanjkanja tudi več, Primorci se tako naglo ne udajo. Zakladi požrtvovalnosti v srcih primorskih Slovencev še od daleč niso izčrpani.

Ker se je Primorska zaradi posebnih prilik pozneje vključila v boj, je moralo tam biti posebno težavno vprašanje kadrov. Kljub temu je Primorska danes v celoti organizirana. Kako se je to posrečilo?

Belogardistični izmečki danes govorijo, da so primorske organizacije OF pod "komando" Kranjcev in da torej Primorce danes vladajo "tujci"-Kranjci!

Kakor so s tem očitkom narodni izdajalci zadeli v prazno, ker noben primorski Slovenec ne smatra Slovencev iz stare Jugoslavije za "tujce", je vprašanje vendar zanimivo, ker odkriva eno izmed oblik, v katerih se je borbenost primorskega ljudstva najbolj jasno pokazala.

Prvi z osvobodilnim gibanjem v ostali Jugoslaviji povezani aktivisti OF na Primorskem so bili Primorci, ki so se bili prejšnja leta v Jugoslavijo izselili. Ti so se kot glasniki upora trumoma vračali v svoje kraje v letih 1941 in 1942, tedaj torej, ko so dogodki v svetu in oboroženi odpor v Jugoslaviji ustvarili pogoje za uspešno oboroženo borbo. Primorcev za njihovo osvoboditev in priključitev k novi narodni državi. Ti pa so našli med tistimi primorskimi Slovenci, ki svoje grude niso zapustili, toliko dela in borbe voljnih ter sposobnih ljudi, da so organizacije OF rastle ko gobe po dežju. Primorska se je izkazala za pravo zakladnico kadrov. S pogumnim dviganjem in poukom so domači ljudje zrastle kmalu tako, da danes ne vodijo le svojih organizacij, temveč da najdeš primorske Slovence tudi na vodilnih mestih na Gorenjskem in Koroškem, kakor najdeš seveda tu in tam tudi na Primorskem kakega funk-

cionarja, ki je doma onstraš stare meje.

Tako pomešavanje pa je le razveseljivo. Tudi v tem pogledu stara meja izginja. Ali naj mi, Primorci, točimo solze za njo?

Zdaj se na Primorskem vršijo volitve v Krajevne narodno osvobodilne odbore in v Okrajne narodne osvobodilne skupščine. Kako potekajo te volitve?

Podatkov o poteku volitev še nisem videl. Niti najmanj pa ne dvomim, da so Primorci z vso dušo na delu, da izvedejo volitve povsod, kjer koli jih vojaški položaj dopušča. Redkokje namreč najdeš toliko razumevanja za graditev narodne oblasti kakor na Primorskem. Priče za to so naše gospodarske organizacije in naše šole, zlasti pa poslovanje jeseni izvoljenih Narodno osvobodilnih odborov.

Tembolj pa sem prepričan, da bodo nove volitve v velikem delu Primorske izvedene, da bo udeležba na njih zelo velika in da bodo izvoljeni dobri borci za osvoboditev, ker pomenijo nove volitve v primeru z jesenskimi mnogo več ravno za Primorce. Mi, ki smo bili 25 let državljani tuje države, smo si v teku današnje borbe priborili priključitev k Jugoslaviji. Jesenske volitve so se vršile koj po razpadu Italije po pravilniku Narodno osvobodilnega sveta za slovenske Primorje in so zadostile le prvi nujni potrebi po ustanovitvi narodne oblasti v pokrajini. Odtlej pa sta Slovenski narodno osvobodilni odbor in nato najvišje predstavništvo narodov Jugoslavije — AVNOJ — izrekla in potrdila za nas in za ves svet priključitev Primorske k svobodni skupni domovini. Nove volitve se že vrše po razpisu in po določbah SNOS, torej veljavnih z obeh strani stare meje. Skratka: Primorski Slovenci se v teh volitvah prvič uveljavljajo kot državljani Jugoslavije, prvič izvršujejo eno najvažnejših državljanskih pravic vseh državljanov te nove, demokratične narodne države.

NAŠE NALOGE V GOSPODARSTVU

Tovariš maršal Tito je pozval vse narode Jugoslavije, da naj poživijo in utrdijo narodno gospodarstvo, poljedelstvo, trgovino, obrt in industrijo.

V vojnem času smatrajo vse države ravno gospodarska sprašanja kot eno najvažnejših. Vsa Jugoslavija, ki nosi danes zelo velik delež v osvobodilni vojni proti fašizmu, je usmerila svoje gospodarstvo po potrebah te vojne. Slovenija kot del federativne Jugoslavije mora svoje gospodarstvo urediti tako, da bo v soglasju z gospodarstvom ostalih narodov Jugoslavije, da bo služilo istim nalogam in istemu cilju: **vse za vojsko, vse za osvoboditev Jugoslavije in za uničenje Hitlerjevega fašizma.**

Jugoslavija je deloma svobodna. Gospodarstvo na osvobojenem in neosvobojenem ozemlju se precej razlikuje. Danes bomo govorili o gospodarskih problemih na osvobojenem ozemlju Slovenije.

Gospodarska konferenca, ki se je nedavno vršila in na kateri je bilo navzočih mnogo strokovnjakov vseh panog našega gospodarstva, je pokazala veliko potrebo poživitev vsega gospodarskega življenja. Sklepi te konference so se začeli takoj uveljavljati in pokazali so se že lepi uspehi, posebno v poljedelstvu in gozdarstvu. Vsa zemlja je obdelana in posejana. Obdelana in posejana je večja površina zemlje kakor v predaprilski Jugoslaviji. Sejali smo mnogo več žitaric in tistih rastlin, ki so za prehrano najvažnejše. V gozdarstvu skrbijo strokovnjaki za pogozdovanje, za uničevanje gozdnih škodljivcev itd.

Nov polet naše obrti, industrije in trgovine je pa šele na začetku. Vsa zasedanja novoizvoljenih narodno osvobodilnih skupščin so pokazala izredno zanimanje za poživitev obrti, industrije in trgovine,

pokazalo se je tudi, da se je marsikje začelo že živahno delo na tem polju in posebno, da je polno novih načrtov. Marsikje so z malimi sredstvi že začele obratovati manjše obrti, pokazalo se je, da se tudi v teh časih da organizirati kovačnice, kolarnice, lončarstvo, usnjarne, žage, apnenice, opekarne, mehnične delavnice, male električne centrale, napeljavne električnega toka v vasi, vodovode, žaganje lesa za obnovo naše vasi, kuhanje oglja za kovače in za obnovljeno industrijo, priprava drv za zimo za naša osvobojena mesta in trge, mizarske, krojaške in čevljarke delavnice. Storjeni so tudi začetki za poživitev naše trgovine.

Nepravilno ocenjevanje situacije in gospodarskih nalog je imelo za posledico, da so naši aktivisti v odnosu do gospodarstva delali več napak. Padali so iz ene skrajnosti v drugo. Včasih so prilagoditev gospodarstva vojnim svrham pritirali tako daleč, da so zadušili privatno inicijativo in uvajali kar nekaj prisilni red v gospodarstvo, neke vrste vojni komunizem, včasih pa so pokazali popolno brezbriznost za gospodarska vprašanja.

Res je, mi moramo naše gospodarstvo prirediti vojnim svrham, to so storile vse države in če tega ne bi storili mi, sploh ne bi mogli vzdržati v vojni.

TODA PRIREDITI GOSPODARSTVO ZA VOJNE SVRHE NE POMENI ZADUŠITI PRIVATNO INICIJATIVO

Čim zadušimo privatno inicijativo naših obrtnikov, trgovcev in industrijcev, se v današnjih razmerah lahko zgodi, da gospodarstvo sploh preneha živeti in potem tudi naša vojska ne bo imela ničesar. Razen tega bi to pomenilo odreči se vsem narodnim

silam, ki so baš v tej osvobodilni borbi dokazale, da so neizčrpane.

Brezbriznost do gospodarskih vprašanj pa pomeni, prepustiti naše gospodarstvo samoteku brez kontrole in brez pomoči — pomeni anarhijo v gospodarstvu. To je druga napaka naših aktivistov — oportunitizem v gospodarstvu.

Naši aktivisti morajo storiti vse, da popravijo obe napaki. Naše gospodarstvo mora zaživeti, dvigniti moramo samoiniciativo pri vseh obrtnikih, trgovcih in industrijcih. Nuditi moramo pomoč pri oživitvi gospodarstva s pravilnim razmeščanjem sposobnih kadrov, z mobilizacijo gospodarskih strokovnjakov za njihovo delo. Kjer pa ne bi bilo dovolj samoiniciative posameznika, ali pa da ne bi imel posameznik sredstev za obnovo svojega gospodarstva, bodo naši narodno osvobodilni odbori pomagali iniciativno pri organizaciji skupnih delavnic, skupne trgovine itd., ki pa naj sloni na medsebojni pomoči ob sodelovanju vseh zainteresiranih faktorjev, na privatni in svobodni združni podlagi! Na konferencah, mitingih, sejah bomo razpravljali o vseh konkretnih gospo-

darskih vprašanjih. Naši aktivisti morajo tudi tu biti prvi, najbolj požrtvovalni pri delu, motor vsega hotenja in dejanja.

S tem, da usmerjamo naše gospodarstvo predvsem pod vidikom potreb današnje osvobodilne vojne, pa ni rečeno, da ga postavljamo samo za čas osvobodilne vojne. Istočasno, ko skrbimo za vojsko, ne smemo zanemarjati potreb vsega našega naroda, gledati moramo na gospodarstvo pod vidikom celote in pod vidikom naših bodočih gospodarskih nalog. Res je, da je danes veliko pomanjkanje vsega, toda če bomo znali zbuditi in gojiti privatno iniciativo slehernega obrtnika, trgovca in podjetnika, bomo s tem v veliki meri olajšali gospodarsko stisko, ki je nujna posledica vsake vojne, kaj šele naše, kjer ni meje med fronto in zaledjem.

Dokazali smo, da se znamo junaško boriti, da smo dalekovidni politiki, dokažimo, da smo tudi razumni gospodarji, kadar to zahteva čas in dobrobit našega naroda!

Leskošek Franc

DOMOBRANCI - SLOVENSKA SRAMOTA

Zaradi neinformiranosti so bili mnogi naši ljudje dolgo časa v zmoti glede takozvanih domobrancev in Narodnih straž v Sloveniji. Z vsemi mogočimi izgovori so pošteni Slovenci poskušali ta zgodovinski madež sramote izbrisati, ali ga vsaj zamazati, v dobri veri, da vendar ni mogoče, da bi slovenski fantje in možje mogli služiti sovražniku. Vsi ti zagovori in izgovori pa so 20. aprila tl., ko so slovenski fantje v Ljubljani prisegali Hitlerju zvestobo v nemških uniformah in ob asistenci prusijaških okupatorjev, postali prazni in se je resnica razkrinkala v vsej svoji goloti.

Kdo je resnični gospodar domobrancev in takozvanih narodnih straž, najboljšo potrjuje letak, ki smo ga prejeli iz domovine in kakršne Nemci z avtomobili trosijo - kjer morejo - po slovenski zemlji. Prusijaki sami potrjujejo črno na belem, komu služijo Narodne straže - zavarovanju nemških poti na bojišča. Letak smo ponatilsili z vsemi stilstičnimi in slovničnimi napakami; tako-le izgleda:

DOMOBRANSTVO JE VAŠ VARUH! KAJ HOČEJO NEMCI V VAŠI DEŽELI?

Ničesar nočejo od vas. Prinašajo vam pomoč in red. Hočejo da v vaši deželi vlada mir, da imajo s tem prosto pot na bojišča, na katerih se borijo proti vašemu sovražniku, proti sovražniku Europe. Nemci spoštujetej vsako narodnost. Spoštujetej vsakega poštenega človeka. Vas je nemški vojak kdaj vprašal, ne da bi vam se zahvalil? Je kupil ne da bi plačal? Je kdaj komurkoli napravil krivico? Nemčija nima nobenih teritorialnih ciljev in aneksijskih namenov na opracijskem področju "Jadransko primorje".

TODA KAJ POČENJAJO TOLPE, KOMUNISTI, NAPAČNI NARODNJAKI?

Izrabili so narodno zmešnjavo po Badoglievi izdaji. Šepetali so vam laži in lepe obljube: vsakemu to kar je rad slišal. Govorijo o socialnem vstajenju

in narodni osvoboditvi. Toda na obeh straneh meje morijo tiste, ki nočejo z njimi. Pokradejo vse, kar morejo rabiti. Požigajo hiše v katerih ne morejo stanovati. Odvajajo vaše može v tuje kraje in jih naganjajo pred strojnični ogenj. Prekinjajo električne napeljave in ropajo vaše prehranjevalne transporte. Nemcem ne napravijo nobene škode. Pred Nemci imajo strah. Ti tolovaji niso nikaki patrioti. So zločinci, ki hočejo vpeljati gnagstrsko gospodarstvo. Postopati morate z njimi, kakor se postopa z zločinci! Sami sebe morate varovati. Organizirati morate narodne straže.

KAJ SO NARODNE STRAŽE?

Narodne straže so organizacija vseh dobrih proti boljševikom. Narodne straže niso nobena nemška organizacija, temveč bojne čete iz vašega naroda in za vaš narod. Nemci ustanavljajo narodne straže samo zato, ker vam hočejo pomagati in ker imamo najboljše orožje in najboljše vojake za izučenje. Šole narodnih straž so povsod v vaši domovini, so narodno usmerjene. Tam se učijo vaši možje, kako se strelja in kako se bori in zmaga proti tolovajem. Tam imajo dobro hrano, dobro stanovanje in dobro družbo. Hranijo se tako kot nemška vojska in dobijo obrambno mezdo nemških vojakov. Žene in otroci bodo podprti.

KJE BODO NARODNE STRAŽE UPORABLJENE?

Po izurjenju bodo prišli vaši možje nazaj domov. Lažejo, da bodo narodne straže šle v Nemčijo ali na vzhod. Tam je dovolj nemških čet. Tu v vaši domovini je nevarnost za vas, proti tej nevarnosti naj se vaše narodne straže borijo.

NARODNE STRAŽE VARUJEJO VAŠO DEŽELO!

Zaradi tega se kot dober narodnjak javi v narodno službo narodnih straž. Zaradi tega naj gre vsak rad v narodne straže, kdor sprejme poziv.

OBČINSKI UŽITKI V JULIJSKI KRAJINI

Zakon o občinskih užitkih je bil 1.1923 nanovo redigiran in vpeljan ne samo v vsej Italiji, marveč tudi v Julijski Krajini. Ta zakon je po našem mnenju tisti, ki bi bil najbolj občutno prizadejal naše kmete in resno ogrozil njih obstanek, če ne bi bilo prišlo do sedanje vojne in s tem do konca italijanskega gospostva v naši zemlji. S tem zakonom so hoteli Italijani oropati naše slovenske kmete — v istrskih hrvaških občinah je bil pravni in dejanski položaj popolnoma drugačen — večine pašnikov in gozdov ter tako izpeljati tem lažje poitalijančenje naših krajev.

Občinski užitki (usi civici) so italijanska ustanova in pri nas popolnoma neznani. Ti užitki pomenijo pravico vseh prebivalcev dotične občine do skupnega omejenega uživanja določene državne, občinske ali tudi zasebne lastnine. Z drugimi domačimi besedami povedano: Vsak občanar ima pravico n.pr. pasti živino na občinskem pašniku ali pa vzeti butaro drv iz občinskega gozda, in to brezplačno, ravno tako kakor ima pravico piti vodo iz občinskega vodnjaka ali pa se sprehajati po občinskem gozdu. Pravica do občinskih užitkov je vezana edinole na njegovo lastnost kot pripadnika občine. Kakor hitro je nekdo prišel stanovat v občino, je bil deležen vseh občinskih užitkov, ko pa se je izselil, je izgubil vse te pravice. Nihče ni v Italiji za te pravice ničesar plačal ali odslužil. V resnici so to bile (v bistvu) milostne koncesije, ki so jih občanarjem — večinoma revnim ljudem — storili v srednjem veku gospodujoči sloji, da bi ti reveži mogli sploh skromno živeti. Te pravice so se ohranile do današnjega dne in je imel gori navedeni zakon namen jih ugotoviti ter likvidirati.

RAZMERE V JULIJSKI KRAJINI

Popolnoma drugačne pa so bile razmere pri nas Slovincih, ki smo bili v tem pogledu odvisni od nemškega fevdalnega sistema. Hrvaške istrske občine so v glavnem skoro ves srednji vek in tudi potem do pred kratkim spadale pod Beneško republiko in ne poznajo zaradi tega nobenih fevdalnih ustanov.

Ko je v 12.stoletju prenehala svoboda kmetov in se je pričelo vedno bolj uveljavljati načelo, da pripada zemlja vladarju države in preko njega grofom in plemičem, je bil tudi pri nas vpeljan fevdalizem in je fevdalni gospod dajal kmetu v najem ne samo hiše, gospodarskih poslopij, njiv in travnikov, marveč tudi delež pašnikov in gozdov, ki so bili prvotno pridržani samo njemu. Gospodarska enota kmečkega gospostva ne bi bila popolna, če bi obstajala samo iz hiše, poslopij in intenzivno obdelovanih zemljišč, pač pa je kmet neobhodno potreboval primerno obsegu svojega gospostva tudi paše in lesa, če je hotel kot kmet živeti in uspešno delati za gospoda. To zadnje je bilo odločilno: gosposka ni poznala nobenega humanitarnega obzira do kmeta, rabila ga je, da ji je oddajal desetino, plačeval precejšnje druge davščine in opravljal roboto. Zato je skrbela, da ni omagal pod težo bremen in da je lahko vršil določene naloge - delovnega stroja.

Kmetom seveda ni bilo všeč, da so bili le najemniki gospostva, na katerem so delali in živeli. Zaradi tega so vztrajali na tem, da bodi po smrti očetovi

najemnik gospostva sin in polagoma se je ta navada udomačila, toda ni bila nobena pravica, in večkrat se je dogodilo, da gosposka ni postopala v smislu te navade. Zdi se, da je morala biti nezadovoljnost kmetov precejšnja, ker se njihove zadevne želje niso vpoštevale. V drugi polovici 18.stoletja je namreč cesarica Marija Terezija izdala upravnim oblastem precej oster ukaz, naj strogo pazijo na to, da se kmečka gospostva takoj po smrti upravičenca oddajo v najem njegovim otrokom in da niso na razpolago gosposki.

BORBA ZA LASTNO GRUDO

Kmetje pa so vedno bolj nestrpno zahtevali, da se namesto najemniškega razmerja, ustvari nekaj trajnejšega in so ob koncu 18. in v začetku 19. stoletja dosegli, da se je osebno najemniško razmerje spremenilo v dedno najemnino. Gospodarska enota, obstoječa iz hiše, gospodarskih poslopij, njiv, travnikov in deleža pašnikov ter gozdov, imenovana "zemlja" - kmet posestnik se je imenoval "zemljak", če je imel celo zemljo, če ne pa "pol zemljak", "četrt zemljak" itd, sorazmerno obsegu posesti se je iz "najemniške zemlje" ustvarila kupna pravna "zemlja". Za to pa so kmetje morali plačati, in sicer samo za to spremembo, enkrat za vselej večjo odškodnino (v podgrajskem sodnem okraju je znašala odškodnina 45 goldinarjev, kar je bilo za takratne razmere ogromni znesek), medtem ko so vsa dotedanja bremena ostala tudi v naprej nespremenjena. Kmetje in njihove družine so le s skrajnim naporom odplačali te zneske, ki so jih imenovali "kufranje" in se je ta izraz ohranil še do danes.

Ko je 1.1848. nastopila revolucija in so se začeli kmetje upirati gosposki, je bil 1.1852. izdan v Avstriji dvorni patent, ki je uredil razmerje med kmeti in gospodo, zlasti glede uživalnih pravic do pašnikov in gozdov. Te pravice so bile ocenjene za vsakega kmeta posebej ter poravnane v naravi tako, da so upravičenim kmetom odkazali v popolno in nepreklicno last del pašnika oziroma gozda v višini ocenjene vrednosti. Pravice kmetov do paše so ocenjevali po številu glav živine v zadnjih 30 letih in ocenili pravico do paše na 3.000 goldinarjev, pašnik sam pa na 12.000 goldinarjev. Tako je bila kmetom odkazana 1/4 pašnika v izključno last, ostale 3/4 pa so ostale proste bremen gosposki. Podobno so se ocenile kmečke pravice do gozda: les za stavbo kmečkih poslopij, les za vozove in orodje, les za kurjavo in v nekaterih občinah tudi les, ki je ga je kmet prejemal iz gosposkih gozdov in ga je imel pravico prodajati v svojo korist.

V približno 20 letih po izdajanju dekreta so posebne komisije izpeljale likvidacije teh kmečkih pravic ter vknjižile kmetom dodeljene pašnike in gozdove nerazdelno na ime upravičenih solastnikov. Kmalu nato je bil izdan okvirni zakon za vso Avstrijo, s katerim se je uradilo vprašanje razdelitve skupnih zemljišč. Temu zakonu so imeli slediti v posameznih deželah deželni zakoni, in je 1.1887 izdala Kranjska svoj zakon, s katerim je ustanovila agrarnega komisarja, ki je imel izpeljati razdelitev in izdana so bila tudi vsa ostala določila, ki so urejevala zadevno postopanje. Izmed dežel, ki zanimajo

Slovenec so sledile s podobnimi zakoni še Koroška, Štajerska in Goriška precej kasno, medtem ko nista Trst in Istra nikoli izdala podobnega zakona.

Agrarni komisarji so pridno delili skupna zemljišča, vendar jih je 1.1918, ko so Italijani zasedli naše kraje, ostalo še mnogo nerazdeljenih. Z zasedbo je prenehalo vsako delovanje agrarnih komisarjev. Ukinili so jih 1.1923, ko je bil objavljen italijanski zakon o občinskih užitkih in je bil za Julijsko Krajino ter za Benečijo imenovan komisar za likvidacijo občinskih užitkov v Trstu.

RIMSKA PRAVICA - NA POHODU

Razprava o zakonih, ki so urejevali to vprašanje in o delovanju komisarjev bi nas pripeljala predaleč. Naj zadostuje ugotovitev: po striktnem nalogu iz Rima je komisar smatral vsako nepremičnino, kjer je bilo več lastnikov (!) podvrženo zakonu o občinskih užitkih in so morali ti lastniki dokazati zasebni značaj lastnine. Za srečo je komisar uradoval zelo počasi in tako so šele po 1.1930 pričele prve pravde proti solastnikom skupnih gozdov in pašnikov. Postopanje so si Italijani izmislili zelo enostavno: komisar je sestavil tožbo, trdeč, da je dotični pašnik oz. gozd last občine in zato obremenjen z občinskimi užitki. Vodil je kot sodnik sam razpravo in je navsezadnje izdal razzodbo, kjer je popolnoma naravno dal prav samemu sebi. **V vsem času obstojanja tržaškega komisarijata ni bila izdana ena sama razzodba, kjer ne bi komisar ugodil svoji lastni tožbi.**

Z naše strani smo takoj v začetku razumeli, kam meri vse to in je zato naš poslanec, dr. Josip Wilfan, ponovno interveniral v Rimu, toda brez uspeha. Že 1.1924 so v Trstu ustanovili društvo za obrambo predmetnih pravic, toda bilo je kmalu razpuščeno. Kasneje si je politično društvo "Edinost" preskrbelo večjo vsoto denarja in poskušalo pridobiti neke vplivne politike v Rimu, da bi se z njihovo pomočjo priznale pridobljene lastninske pravice naših kmetov, toda tudi to ni uspelo. Znesek je bil najbrže premajhen. Preostajalo ni drugega kakor spuščati se v posamezne pravde in poskušati s pravnimi in dejanskimi dokumenti dokazati nesmiselnosti komisarjevih zahtev. Toda tudi ti naporji so bili gola utvara, kajti zadeva je bila čisto političnega značaja in tako komisar v Trstu kakor tudi druga stopinja v Rimu (obrazovalo se je v Rimu posebno apelacijsko sodišče za vso Italijo), sta prav dobro razumela vso zadevo in primerno izvajala dobljene zapovedi.

V enem samem slučaju se je posrečilo definitivno zmagati v drugi stopinji. Šlo je za skupni pašnik in gozd (nad 1.500 ha) v občini Podgrad (sodni okraj Il. Bistrica). Okrog leta 1865. je 50 kmetov kupilo za 3000 goldinarjev del pašnika in gozda, ki je bil ostal po likvidaciji njihovih pravic, gospodarju grofu Montecuccoli-ju, skupno z onim delom, ki jim je pripadel v last na podlagi cenitve in odplačila v naravi. Vknjižili so celotno zemljišče na svoja imena. V tožbi, ki jo je komisar naperil proti njim, češ da sta gozd in pašnik last občine. (Op.: župan je po naši intervenciji izjavil, da prizna lastnino kmetov in da noče ničesar) so se sklicevali na to pogodbo, ki je bila podpisana posamezno od vseh 50 kmetov, na 70 letno mirno uživanje v dobri veri, na številne vknjižbe bodisi v lastninskem, kakor tudi v bremenskem listu itd. Vse ni nič pomagalo,

komisar je ugodil svoji tožbi. Razburjenje ne samo med Podgrajci, pač pa med vsemi ostalimi kmeti, ki so zvedeli za to razzodbo, je bilo veliko, in tako je deputacija, ki je odšla k prefektu in k tajniku kmečke federacije v Reko, uspela na podlagi številnih dokaznih listin prepričati oba mogočnika, da smatra vse ljudstvo take razzodbe kot navaden rop. Z njuno pomočjo je predsednik kmečke federacije v Rimu interveniral pri predsedniku apelacijskega sodišča, kamor so bili Podgrajci apelirali. Na ta način je bila komisarjeva zahteva odbita in kmetom priznana njih lastninska pravica.

Komisar pa je nadaljeval s svojimi tožbami. V vseh slučajih ni bilo tako jasnih dokazov, niti so se lokalne oblasti tako zavzele v Rimu kakor sta to storila oblastnika v Reki. Na ta način so kmetje izgubili lastnino in precejšnje vsote, ki so jih požrli pravdni stroški. Naj navedem samo nekaj osebno znanih slučajev občin: Gropada, Repentabor, Ustje, Hotičina-Slivje (za gozd Javor). Juršiče. L.1939 je tržaški komisar samo v bistriškem okraju pričel 72 pravn, ki pa jih je vojna pretrgala.

Prišel bo konec vojne in med drugimi vprašanji bo treba rešiti tudi to vprašanje, ki ni najmanjšega pomena za slovensko primorsko gospodarstvo. Predno pa formuliramo konkretne predloge, bi hoteli podčrtati, da je naš kmet trdno, celo sveto prepričan, da so ti pašniki in gozdovi njegova izključna, popolna in nepreklicna last, da brez njih absolutno ne more živeti, ker bi bilo njegovo gospodarsko snovanje s tem skrajno pomanjkljivo. Pisci so znane razmere v bivši tržaški in reški pokrajini. Tu bo kmet, zlasti gozdove, branil s sekuro v roki, kakor je to že storil v preteklosti. L.1870 so knežski kmetje napadli in zažgali gradič Mašun knezu Schönburg-Waldenburg, ker jim je kratil njihove gozdne pravice in so se te kazenske ekspedicije udeležili vsi Knežčani, tako da več let ni bilo mogoče v Knežaku najti za občinskega moža sposobnega človeka, ker so bili vsi brez izjeme kaznovani zaradi mašunskih dogodkov.

To prepričanje pa ne vlada samo med lastniki pač pa tudi med občani sploh. Večkrat so si v prejšnjih časih tudi ostali vaščanje nakupili deleže v taki meri, da so postali vsi enaki solastniki, nikoli pa niso oporekali te pridobljene lastnine.

Pri reševanju tega vprašanja moramo imeti pred očmi na vsak način tudi gospodarske posledice razdelitve. Glede pašnikov je jasno in po praksi nedvomno dokazano, da so te posledice ugodne. Naši kmetje že v kratkem pretvorijo pust pašnik v bohoten travnik. To dokazujejo sijajni travniki podolgem in počez po vsej naši domovini. Pri gozdu stvar ni tako enostavna, posebno če gozdna oblast ne izvršuje vestnega nadzorstva, kakor je to bil slučaj pri Italijanih. Vendar je tudi pri nas večina kmetov pametno gospodarila in tudi mnogo novih poti in cest je bilo napravljenih po razdelitvi.

Zaključujem to razpravo s predlogom, da se izda za vse naše kraje, takoj po dejansko izvršeni priključitvi k Jugoslaviji, zakon, ki bi bil podoben zgoraj imenovanemu kranjskemu z morebitnimi spremembami, ki so potrebne zaradi novih razmer. Kmetom naj se priznajo vse pridobljene lastninske pravice in določi pravica do razdelitve.

(Konec na 14.strani)

POLITIČNA IN VOJAŠKA OFENZIVA V JUGOSLAVIJI

V Jugoslaviji preživljamo v teh septemberskih dneh dve vzporedni ofenzivi. Obe je sprožil in zapovedal maršal Tito. V prvih septemberskih dneh je - kakor smo že poročali - s proglasom pozval do 15. septembra vse domobrance, ali kakor jim pravijo v Sloveniji "švabobrance", naj zapuste prusijaškega gospodarja in se priključijo N.O.V. Pozval pa je tudi vse tiste, ki na kakršen koli način v domovini neposredno ali posredno pomagajo sovražniku.

Politična ofenziva maršala Tita je mobilizirala tudi v tujini nekatere politične prvake, ki so bodisi zaradi neinformiranosti, bodisi zaradi napačnih premiz v politični kalkulaciji, bodisi iz golega konzervatizma ali celo iz pogrešenih računov o zavezniških načrtih, računali na spremembo kurza in na povratak jugoslovanskega političnega življenja na stare tirnice. Kot trezni in prevdarni ljudje in hladni politični računarji, so končno sprevideli, da je pot samo ena in se zato novemu položaju, čeprav ob dvanajsti uri, prilagodili. To velja v prvi vrsti za Slovence v tujini, posebno za zastopnike nekdanje najmočnejše slovenske politične stranke. Ne vemo sicer, ali je celotno SLS-zastopstvo krenilo na pot stvarnosti, ker od glavnega zastopnika SLS v tujini, dr. M. Kreka nismo v tem oziru slišali še nobene izjave, kar je vsekakor velik nedostatek. Politični veljaki morajo spregovoriti, bodisi pozitivno ali negativno, ker je molk ob previsu narodovega življenja sicer zelo ugodna zadevščina, ki pa ne kaže prava nobenega voditeljskega poguma. Krilo dr. Kuhar-Snoj je vsekakor izreklo svojo besedo in mislimo, da ima to krilo med prostovoljnimi in neprostovoljnimi Hitlerjevimi pomagači v Sloveniji še vedno znatno avtoriteto. Kaj bo storila molčeča garnitura, bo pokazala bližnja prihodnost.

Bivši minister Franc Snaj je korajžno odletel na teren v vrste N.O.V., odkoder bo - po sporočilu dr. Kuharja - navezal stike z glavnimi akterji SLS in jim osebno raztolmačil stvarni položaj in jih pritegnil na edino politično razumno pot narodnega osvobojenja. Marsikdo se bo spraševal, kje pa so tiste velike zamotanosti političnega problema, da jih morajo razvozljati na licu mesta sami voditelji. Vsak otrok v naši domovini menda zna razlikovati sovražnika od prijatelja. To je menda za vsakega človeka najlažja življenjska uganka. Samo nekateri naši izobraženci, kljub triletni fašistovski in nacistični okupaciji, še zmeraj ne vedo, kdo je prijatelj in kdo je sovražnik slovenskega naroda. V vojnem času je vendar izbira otroško lahka, tretjega ni in biti ne more.

Tudi nekateri hrvaški in celo srbski politiki so stvarnosti današnjih časov, kljub strankarski obremenjenosti, spoznali. Je v resnici med srbskim narodom, kakor nam je to iskreno povedal sam srbski politični človek, veliko število političnih veličin, ki so svoj narod pustili na cedilu in katerim je politična bodočnost srbskega naroda deveta briga. Ti ljudje - in v Londonu je njihovo zavetišče - v svojih spekulacijah še vedno smatrajo, da je revolucija, ki

jo preživljajo jugoslovanski narodi, samo bežna politična epizoda, ki bo prešla in bodo za njo zopet oni sami zasedli monopolske oblastne sedeže, če že ne v Jugoslaviji, pa vsaj v Srbiji.

Srbsko politično življenje je bilo skoro ves čas po prvi svetovni vojni strašno razrvano. Nekdanje velike konstruktivne stranke so izgubile glavne voditelje in z njimi izgubile ne samo možganski trust in dinamiko, pač pa razpadale v osebnih borbah za oblast. Na površje so splavali ljudje povprečnih sposobnosti, starci, medtem, ko je bila dinamična mladina, v kolikor ni odšla v filofašistovske Stojadinovičeve in Cvetkovičeve udarne tolpe, potisnjena v stran. Starci so na Jugoslavijo pozabili, ker ji niso bili dorasli in ker je nikdar tudi doživeli niso. Mladina, ki jim ni sledila, je stradala po beograjskih ulicah in se ozirala po boljših in treznejših političnih zamislih. Ta mladina je danes v vrstah N.O.V. in na tej mladini bo zrastel srbski delež nove in močnejše Jugoslavije. Seveda imajo starci še velik vpliv na del srbskega naroda, posebno ker jim je na razpolago prusijaški beograjski tisk in z nemškim denarjem plačani beograjski radio. Tako so se znašli v istem objemu starci s prikritimi in odkritimi prusijaškimi sodelavci. Vendar se tudi na beograjskem obzorju že svita zarja novega prerojenja. Samo v prvih desetih dneh tega meseca je prestopilo v vrste N.O.V. 23.000 domobrancev, nedičevcev in draževcev.

Vojaška ofenziva N.O.V. je v Jugoslaviji dosegla že v prvih dneh zelo pomembne uspehe. Na dalmatinski obali so narodni borci očistili vse srednjedalmatinske otoke in v najnovejšem času tudi polotok Pelješac.

Najvažnejše pa je vendarle južno bojišče, kjer so narodni borci speljali v mišnico 150.000 oboroženih nacističnih beguncev. V prvih septemberskih dneh so narodni borci osvobodili Timoško dolino in zavzeli mesta Kladovo, Negotin, Zaječar in Knjaževac. Na ta način je bila vpovstavljena direktna zveza z Rdečo vojsko pri Železnih vratih. Velike uspehe so dosegli narodni borci v dolini reke Strumice in ob jugoslovansko-grški meji, kjer so zavzeli Bitolj in tako presekali nemško odstopnico v smeri Florine. Ob albanski meji so očistili Djakovico, Tetovo, Gostivar in vso zgornjo Vardarsko dolino. Nadalje so v prvih desetih dneh narodni borci razdejali 720 kilometrov železniške proge in uničili 320 železniških mostov. V tem času so pobili 24.000 sovražnih vojakov, ujeli pa 11.900. V vsej Srbiji so po delavnosti N.O.V. takorekoč porušene vse prometne zveze in je tako Nemcem umik, če že ne popolnoma onemogočen, gotovo pa vsaj za težko gradivo preprečen. V borbah se z velikim uspehom uveljavljajo letalci N.O.V. skupno z eskadrilami R.A.F.

Verjetno bodo dogodki že v bližnjih dneh odkrili velika presenečenja na Balkanskem polotoku in nagradili borce N.O.V. z novo slavo. Dogodki dozorevajo z veliko naglico in dan končnega osvobojenja Jugoslavije ni več daleč.

ZAKAJ LAHKO NEMČIJO ŠE LETOS PREMAGAMO IN ZAKAJ JO TUDI MORAMO PREMAGATI?

(John Gunther)

Kot star časnikar z velikim spoštovanjem pred neznanim, sem velik nasprotnik prerokovanj. Vendar me je soglasno mnenje visokih političnih in vojaških osebnosti v Washingtonu, ki temelji na treznem študiju dejstev in ki pravi, da bo vojna z Nemčijo še v letu 1944 končana, mogoče celo še prej, precej potisnilo na stran od gori postavljenega načela.

Washingtonska mnenja so utemeljena na močno razširjeni veri, ki objemlje dobro vidne konture določenih okoliščin. To je predvsem:

1. Naš strateški položaj, ki se stalno boljša.
2. Stanje nemške morale.
3. Orjaško kopičenje moči, ki jo predstavljajo zavezniki.

Če trdimo, da Nemčijo še letos lahko premagamo, to seveda še ne pomeni, da jo tudi moramo potolči. Nezgode se kaj lahko vtihotapijo v naše račune. Preglejmo najprej ugodnosti, ki govore za nas.

Prvič, dokazali smo, da se na Francoskem lahko izkrcamo in da tam lahko vpostavimo solidna mostišča. Zahodno bojišče je zrastle v razmeroma zelo kratkem času in obkolitev Nemčije je že v teku. Zavezniki smo v stanju, da napademo Nemčijo kar s treh strani: na vzhodu, na Francoskem in v Italiji in tudi skozi streho. Dalje krepko držimo strateško in taktično inicijativo, kar je nepoplačljiva prednost vojaških operacij. Zavezniki smo tisti, ki rinejo naprej, Nemci lahko samo to rinjenje zavorijo, v kolikor se jim to posreči.

NEMŠKA ARMADA 1939 IN 1944

Nemška armada je tako ohromela, da lahko njene efektive ocenimo na komaj tri milijone mož. Zavezniki lahko postavijo najmanj trikratne sile, n.p.r. Rdeča vojska 5.000.000, 3.000.000 zavezniki na zahodu, ostanek pa v Italiji, na Balkanu in na Srednjem vzhodu.

Nemci so pretrpeli v Rusiji težke izgube in večina vojaških strokovnjakov smatra, da sploh nimajo več strateških rezerv. Nemci so prišli do dna svojega človeškega materijala. Iz teh vzrokov morajo nujno razkriti eno bojišče, če zavezniki napadejo neko drugo. Verjetno bomo lahko uganili, kje so Nemci najšibkejši. Vsekakor bomo okrog celotnega obroča stalno ogražali nacistično obrambo.

Nemška armada je bila vsekakor odlična vojna mašina. Današnja Reichswehr je pač nekaj čisto drugega, kakor pa je bila l.1939. Nasprotno, so zavezniške čete v najboljši kondiciji in so danes mnogo živahnejše in odpornejše kakor kdaj koli. Kakovost naših častnikov verjetno znatno prekaša nemško kvaliteto. Cela vrsta sovjetskih maršalov in generalov, Eisenhower, Alexander, Montgomery, Tedder itd. so imena, ki bodo zapisana v zgodovini.

Ko sem v Washingtonu spraševal po vzrokih ameriškega optimizma v teh zadnjih mesecih, so mi vsi v prvi vrsti govorili o Rusiji. Ruska armada je izvršila legendarne podvige, celo boljše in večje, kakor pa so Rusi sami pričakovali. Posebno pomembna je ruska priročnost v mehaničnih in tehničnih stvareh. Poprej se je mislilo, da bodo Rusi ravno v tehniki najšibkejši.

Zelo važno je tudi, da se je sodelovanje med Sovjetsko zvezo, Anglijo in Združenimi ameriški državami znatno izboljšalo. Nova strateška oporišča Združenih ameriških držav v Ukrajini pomenijo mnogo več kakor pa bombardiranje s povratnim letom. Iz ukrajinskih oporišč lahko naši bombniki poiščejo tudi najoddaljeneje in najbolj prikrite nacistične cilje v jugovzhodni Evropi, ki so bili do sedaj takorekoč obvarovani pred bombardiranjem. Prvič v tej vojni nam je sedaj mogoče z uspehom napadati Škodove tovarne v Plznu, kakor tudi velike naprave za proizvodnjo sintetičnega bencina, ki so jih Nemci premestili v Šlezijo.

LETALSTVO

Ta okoliščina nas pripelje k novim sredstvom, ki govore za zaveznike. To je predvsem premoč v zraku. Danes imamo približno 75.000 letal in 30.000 jadralskih letal. Naša proizvodnja znaša okrog 100.000 letal na leto. Nemcem ni bilo mogoče z zračnimi napadi uspešno motiti naših invazijskih armad, ker je bilo pač celotno ozračje pod našim letalskim nadzorstvom. V prvih 30 urah so naša letala izvršila 27.000 napadov. Ameriški vojaški poročevalec je takrat poročal v New York: "Imamo 10/10-letalsko kritje."

Da je nemška Luftwaffe odpovedala, sta glavna krivca R.A.F. in 8.ameriška letalska armada, ki sta s svojimi številnimi napadi skoro čisto izpodrezali nemško letalsko proizvodnjo. Uničenje je bilo v l.1943 tako ogromno, da so Nemci napenjali vse sile, da bi nadaljnje uničenje nekako preprečili. Zato so se omejili v glavnem na gradnjo obrambnih letal in skoro čisto opustili gradnjo bombnikov. Ko je prišla invazija so ostali Nemci brez bombnikov.

Medtem pa se je letalska vojna proti Nemčiji nepretrgoma nadaljevala. S povečano delavnostjo naše tajne službe, smo prišli do izredno važnih podatkov. V 17 dneh spomladi je 8.ameriška letalska armada napadla Nemčijo s 7.044 težkimi bombniki, kar predstavlja strelno moč 8 mehaniziranih divizij. Ameriški letalski izvedenci pravijo, da jim je težko umljivo, kako bi mogli Nemci še dalje izdržati bombardiranje, ki je glede točnosti zadetkov doseglo višek tehničnih možnosti.

Istočasno pa smo tudi na diplomatičnem in gospodarskem poprišču dosegli znatne uspehe. Neutralski so prenehali s svojimi dobavami Nemčiji. Te dobave pa so Nemcem neobhodno potrebne, če hočejo še nadalje vzdržati v vojni. To so predvsem kovine, ki so za izdelavo posebnega jekla neobhodno potrebne. Portugalska je ustavila dobave wolframa in tungstena. Španija je izvoz tungstena omejila, Švedska je močno zmanjšala izvoz krogličnih ležajev, Turčija je sploh prepovedala vsak izvoz v Nemčijo in pretrgala diplomatične odnose. Vsi ti ukrepi bodo vojni čas znatno skrajšali.

KAJ JE Z NEMŠKO MISELNOSTJO IN MORALO ?

Nemci mislijo na vsako vojno kot na neko bitko v vojni, ki traja stoletja. Če se bodo enkrat prepričali, da je njihov poraz neizogiben, potem je lah-

ko mogoče, da bodo prenehali z vojno še predno bi izgubili bitko na bojiščih. K takim odločitvam jih bodo verjetno pripeljali sklepi, da se lahko samo na ta način izognejo popolnemu razdejanju. Kasneje bodo že našli ugodno priliko — tako mislijo — da lahko zopet primejo za orožje. Pritisk naših napadov je letos stalno močnejši in kar verjetno je, da se bodo Nemci "podali".

Tudi pri brezpogojni predaji računajo Nemci, da bi bili v 20, 30 ali 40 letih — kdo ve kdaj — tako daleč, da bi se lahko temeljito maščevali nad svetom. Res je, da bo povojna Nemčija pod zavezniškimi nadzorstvom razorožena ali kdo bi lahko resno trdil, da bodo Angleži, Rusi in Amerikanci neomejeno sodelovali tudi še skozi naslednje pokolenje, da bi se tako lahko izvršila popolna razorožitev Nemčije? Nemci računajo, da se bodo že kako izvlekli.

Nemški generalštab, ki predstavlja možganski trust nemškega naroda, se bo gotovo odločil za prekinitve sovražnosti, če bo enkrat prepričan, da bi nadaljevanje vojne prineslo več škode kakor pa dobička. Odpadek nadaljnjih podrepanikov bo gotovo imel svoj upliv na ravnotežje sil, kar odpira nove vrelce stvarnega optimizma.

Nemčija bi se najbrže že udala, če bi Nemcev ne pestila Gestapo. Ameriški strokovnjaki mislijo, da bo končno izgubljeno upanje nemških generalov vendar le močnejše kakor pa Gestapo. Odločilni trenotek bo nastopil, kadar bosta armada in nemški narod pričela bolj trepetati pred našim bombardiranjem in invazijo, kakor pa se tresti pred gestapovci. To bo Hitlerjev konec.

Nemci se bolj boje zime, kakor kateri koli narod na svetu. Krhkost nemške propagande je že sedaj očita. Ko bo pritisnil mráz — do novembra ni več daleč — bo krhkost še bolj drobljiva.

NA KOLENA Z NEMCI!

Naravnost življenjskega pomena je, da Nemce čimprej potisnemo na kolena. Hitri konec bo rešil številna ameriška življenja (še več pa evropskih, op.ur). Nujno je potrebno tudi, da rešimo Evropo pred smrtjo. Če bodo življenjske sile Evrope pokopane, bo Nemčija kljub naši zmagi, močna sila na evropski celini, če izvzamemo Rusijo. S tem pa bi Nemčija samo dobila. Čim več časa bo vojna trajala tem težje rešljiv bo nemški problem. In to je nemški načrt. Kaj je povedal nemški general Stülpnagel, nekdanji pariški poveljnik, je zadosti značilno. Pravi pa tole:

"Kaj pa nam škodi, če tudi smo premagani, ko pa smo uspeli uničiti toliko človeških življenj in materialnih dobrin pri sosedih. Zaradi takih naših postopkov smo dosegli gospodarsko in številčno premoč, ki je neprimerno večja, kakor pa je bila 1.1939. Osvojitev sveta zahteva pač več etap, najvažnejše pa je, da nam zaključek vsake etape prinaša krepkejšo gospodarske in industrijske prednosti, kakor pa ostanejo našim sovražnikom. Z nemškim načinom bojevanja smo našim nasprotnikom zadušili dve generaciji in razdejali smo tudi vso njihovo industrijo. V 25 letih bomo lažje zavzeli svet, kakor pa so bili izgledi 1.1939."

Stülpnagel je svoj govor zaključil z ugotovitvijo, da se Nemcem ni treba bati miru, kajti "naši sovražniki bodo vedno razdvojeni in nezdružljivi."

Maršal Rundstedt, sedanji poveljnik nemških ar-

mad na zahodu, je na vojaški akademiji v Berlinu povedal nekaj podobnega:

"Uničenje naših sovražnikov in njihovega bogastva, to je za nemško zmago neobhodno potrebna zadeva. Največja napaka 1.1918 je bila, da smo v sovražnih deželah šteli človeška življenja. Za nas Nemce je važno, da smo številčno vsaj še enkrat močnejši, kakor pa so naši sosedje vsi skupaj. Zato je naša dolžnost, da vsaj tretjino tujega prebivalstva pokončamo. Edino uspešno sredstvo je organizirano izstradanje, ki je v tem slučaju več vredno, kakor pa strojnica."

Maršal Rundstedt je ravno toliko vreden kakor so vredne njegove peklenške besede. Nemčija se je potrudila, da bi pokončala tudi še zadnje preostanke Evrope. Število delavcev, ki so jih Nemci iz zasedene Evrope nagnali v nemške tovarne, lahko cenimo na 8 do 11 milijonov. Mnogo več milijonov Evropejcev pa strada na domači zemlji. Otroci, ki jih Nemci smatrajo za svoje bodoče sovražnike, so tako izstradani, da bo bodoča evropska generacija fizično in duhovno za desetletja zaostala.

Biologična vojna, ki jo vodijo Nemci je satansko delo Hitlerja in njegovih pomagačev in če se ne bomo potrudili, da vojno čimprej končamo, bo življenjska sila Evrope odmrla. Zelo težko si je predstavljati, da bi mogla Evropa še eno leto preživeti pod sedanjimi okoliščinami. **V letu 1944 moramo zmagati!**

(Oba govora Stülpnagla in Rundstedta je objavil ameriški dnevnik "New-York Times", op.uredn.).

DVAINDVAJSET DNI V NEMCIJI

Tri dni sta se podila dva mlada Angleža po Nemčiji, ko sta se rešila ujetniških žičnih ovir. Tri dni sta hodila, se poganjala za vlaki, pila pivo in se razgovarjala z nemškimi policaji.

Vse to sta počenjala - z uspehom - čeravno sta na sebi nosila ves čas predpisano angleško mornariško uniformo. Dva mlada angleška mornariška častnika sta se neosumljena in nepreganjena 3 tedne klatila po Nemčiji.

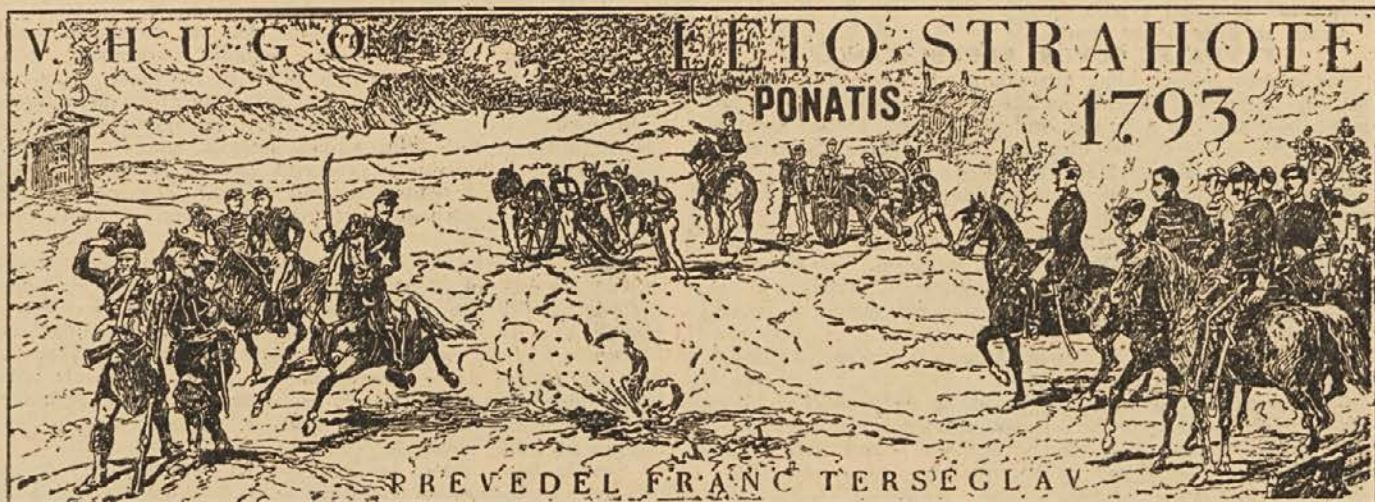
Poročnik Denis Kelleher, ki je star 25 let in poročnik Stewart Campbell, ki ima komaj 22 let in je pomorski pilot. Popihala sta jo iz ujetniškega taborišča in 22 dni kasneje sta prestopila prag domače hiše na Angleškem z vzklikom: "Halo, kako pa je kaj z vojno?"

Že nekaj dni potem ko so ju Nemci ujeli in pripeljali v taborišče, sta pričela misliti na beg. Ob vsakodnevnem sprehodu sta kovala in spopolnjevala načrte. Vse polno jih je bilo in vse sta zavrgla. Končno sta se odločila za otroško brezskrbno metodo.

Šest tednov sta pohajala v šolo, da bi se naučila nemškega jezika. Šlo je bolj težko. Prišel je usodni dan. Ko se je stemnilo sta neopaženo zapustila taborišče. Mrak ju je pogoltnil.

Do Bremena sta imela dobrih 50 milj. Nekaj ur nista srečala nikogar. Namenila sta, da se bosta izdajala za častnika nemške trgovske mornarice. Po nekaj urah sta srečala staro ženico. Tu se jima je nudila prva prilika, da preizkusita svojo spretnost. Nagovorila sta jo in vprašala, če je to prava pot v Bremen. Ženska ni bila nezaupna, pač pa vsa

(Konec na 14.strani)

TRETJI DEL — VANDEJA

PETA KNJIGA — SREDNI VEK IN NOVA DOBA

PO ZMAGI NAJHUŠA BORBA

In še nekaj se je bilo v Gauvainovem srcu oglasilo: rod-hina! Kri, ki se je imela preliti, ali ni to bila njegova lastna kri? Gauvainov stari oče je bil umrl, toda njegov stari stric je še živel in ta je bil marquis Lantenac. Ali se je republikanski red ustanovil za to, da se zadušijo čustva, ki vežejo človeka na rodovino? Ali ne izvira patriotizem, ki ga je revolucija postavila na prvo mesto, iz ljubezni in privrzanosti človeka na družino? Ali ni bil zato Gauvain dolžan rešiti svojega praujca?

Toda - kaj pa Francija?

Zdaj se je postavilo vprašanje čisto drugače. Francija je bila ogrožena. Nemčija je bila prekoračila Reno, Italija Alpe, Španija Pireneje, na morju pa je gospodarila Anglija. In tu je mož, ki je ponujal Angliji roko, da se izkrea s krova svojih ladij na francoska tla: marquis Lantenac. Po treh letih divje gonje so ga bili končno ujeli. Roka revolucije je bila izdajalca zgrabila in zdaj je čakal smrti v ječi, ki so jo bili zgradili njegovi lastni pradedje za svoje tlačane. Mož, ki je hotel predati svojo domovino, se je bil ujel v svoji lastni hiši. To je bila očitno roka božja. V celi Vandeeji, ki ima toliko rok, je bil marquis edina glava; če ta glava pade, je konec državljanske vojske, konec prelivanja francoske krvi po Francozih.

In tega moža naj Gauvain osvobodi? Že drugega dne bi zopet zagorele vasi v plamenih, bi se pobijali ranjenci in streljale žene! Marquisa osvoboditi, bi pomenilo Francijo izročiti pogubi.

Toda njegov plemeniti čin!? Ali pa je bil res tako velik? Marquis je bil otroke rešil smrti. Toda on sam jih je izročil pogubi. Saj je bil Imanus le marquisovo orodje. Lahko se reče, da je marquis bil požigalec in ubijalec. V zadnjem hipu ga je klic matere spomnil, da je to, kar je bil odredil, zločin in je svoj lasten zločin preprečil.

Kljub temu se ni dalo tajiti, da je le storil nekaj velikega in lepega za te divje čase. Pokazal je junaško požrtvovalnost, stoično samopremaganje in globoko nesebičnost. Sredi najbolj strašne državljanske vojne, ki ni poznala nobenega usmiljenja, je izpričal, da nad vprašanjem kraljevine ali republike stoji večna zahteva človečnosti, da so močni dolžni ščititi slabejšega.

Za to idejo je Lantenac žrtvoval samega sebe. Dal se je ujeti, da reši tri kmetske otročiče, ki niso nič pomenili v borbi, ki ji je bil posvetil svoje življenje. On, rojalist, ki je hotel vzpostaviti kralja, tisočpetstoletno monarhijo, staro-častitljiv red, se je zaradi teh pritepenčkov vrnil v grad, ne meneč se za to, da ga bodo republikanci ujeli in za vedno onemogočili njegovo borbo za prestol, vero in stare tradicije, ki so mu bile največje svetinje. Taka žrtev je bila v resnici herojska. Ne, s takim možem se ne sme postopati kakor z divjo zivaljo! S tem svojim požrtvovalnim činom je bil Lantenac odkupil vse svoje prejšnje zločine, se nra-stveno povečal in sam sebi podpisal pomiloščenje. Bila je dolžnost ga rešiti!

Drug glas pa je dejal: Dobro. Le reši ga. Angleži ti

bodo hvaležni. Še sam uskoči k sovražniku! Reši Lantenaca in izdaj domovino!

Gauvain se je stresel. Kaj je bilo prav: eno ali drugo? Pamet je govorila tako, čustva pa ravno nasprotno. Kaj naj izbere? Dolžnost! Toda kaj je v tem slučaju njegova dolžnost?

Med tem je bila ura odbila dvanajsto in prvo uro po polnoči. Ne da bi bil opazil, se je bil Gauvain čisto približal razstrelini.

Ogenj je počasi ugašal. Zdajci se je visoka planota nad gradičem v odsevu plamenov razločno videla, zdajci je, kadar jo je zakril dim, tonila v temi. Mehanično je Gauvain sledil temu izginjanju dima v plamenu in ugašanju plamena v dimu; to valovanje je nekako sličilo borbi v njegovi duši.

Naenkrat sta se vzdignila dva stolba dima in vzprasketajoč pramen ognja je jarko razsvetlil vrh planote, na katerem so se prikazali v rdečkastem svitu obrisi lojtrnic. Gauvain se je zagledal. Zdelo se mu je, da je ta voz, okoli katerega so stali vozniki, ki so bili razjahali, isti voz, ki ga je bil nekoliko ur prej ob zatonu solnca videl na obzorju skozi Guéchampov daljnogled. Na vozu so bili možje, ki so zlagali z njega nekaj težkega; semintja je zažvenketalo kakor železo; razločno se je videlo nekaj odru podobnega. Dva moža sta stopila z voza in položila na zemljo zaboj, ki je imel trioglato obliko. Ogenj je ugasnil in vse se je zagrnilo zopet v temo. Zdaj so se prizgale svetilke in na planoti je gomazela nerazločna gruča ljudi. Glasovi so klicali, toda besede se niso razumele. Semintja se je čul udarec na les ali pa je zazvenelo kakor če se kleplje kosa. Ura je bila dve.

Počasi kakor človek, ki se obotavlja, je Gauvain stopal proti razstrelini. Ko je bil že čisto blizu, ga je straža spoznala po zlatih našivih na plašču in je prezentirala puško. Gauvain je stopil v pritlično dvorano, ki je bila izpremenjena v stražnico. S svoda je visela svetilka, ki je razsvetljevala prostor vsaj toliko, da se ni bilo treba izpodtikati nad vojaki, ki so spali na kupih slame.

Malo ur prej se so bili tu še bojevali, zdaj so pa mirno spali ko otroci. Svinec in železo je ležalo na tleh, za silo pomeđeno skupaj; marsikdo je ležal na drobcih granate, pa se ni zmenil, kajti bili so silno utrujeni. To je bil prostor strahote, v katerem so kot napadalci rjuli, sklepetali z zobmi in ubijali; tu so tudi umirali. Na kamnitih ploščah, kjer so sedaj brezskrbno spali, so njihovi tovariši v mukah zdihali dušo. Slama, na kateri so tako sladko počivali, je bila pila krvi njihovih drugov. Zdaj je bilo vse končano, kri je bila izplaknjena, sable obrisane, mrtveci so bili mrtvi, živi pa so se udajali smrti podobnemu globokemu spancu. Taka je vojska.

Ko je Gauvain vstopil, so se tisti, ki so samo dremali, med njimi poveljnik straže, vzdignili s tal. Gauvain je pomignil komandantu in pokazal na vrata v "ečo. "Odprite," je ukazal. Podčastnik je odklenil, odprl zapah in vrata odprl.

Gauvain je stopil v ječo.

Vrata za njim so se zaprla.

FEVDALEC GOVORI REPUBLIKANCU

Na kamniti plošči, blizu štirioglate odprtine, skozi katero so bili svoječase spuščali jetnike v podzemsko luknjo, je gorela svetilka. Ob strani je stal vrč z vodo, hlebec komisa in kup slame. Če bi bilo ujetniku padlo v glavo slamo zažgati, bi bil ta poizkus plačal z življenjem, kajti ječa je bila vdolbena v skalo. Ne da bi mogel napraviti kakšno škodo, bi se bil v dimu zadušil.

Preden so se bila vrata odprla, je marquis v svoji ječi hodil nemirno gori in doli ko lev v kletki. Ko so vrata zaškripala v tečajih, pa je vzdignil glavo in svetilka, ki je stala med njim in Gauvainom, je zasvetila obema v obraz od spodaj.

Spogledala sta se in ostrmela. Nato je Lantenac izbruhnil v glasen smeh in izpregovoril:

"Dober dan, gospodine! Veliko let je že preteklo, odkar nisem imel časti vas srečati. Lepo od Vas, da ste me posejtili. Hvala! Ravno prav, da bova malo pokramljala, kajti postalo mi je v tej luknji že hudo dolgčas. Le stopite bliže, saj ste tukaj doma.

Torej, kaj pravite k vsemu, kaj se pri nas dogaja? Originalno, kajne? Bil je nekoč kralj in kraljica; kralj je bil kralj, kraljica pa Francija. Kralja so obglavili, kraljico so pa omožili z Robespierrom. Ta gospod in gospa sta rodila hčerko, ki so jo krstili giljotino in s to ljubko stvarco, se mi zdi, me bodo seznanili rano v jutro. To me bo zelo veselilo, kakor me veseli tudi, da Vas morem tukaj pozdraviti. Mari ste prišli le kot prijatelj, potem sem neskončno ginjen.

Mogoče ne veste več, kaj je plemič? Nò, tukaj je eden: jaz. Le oglejte si ta čuden stvar: veruje v Boga, v tradicijo, v rodovino, v svoje prednike, v čednosti, katere mu je predal oče: lojalnost in zvestobo do gospodarjev dežele, spoštovanje do starih postav, čestitost in pravico. Vas pa bi dal z

veseljem ustreliti.

Toda, prosim, izvolite se vsesti; kar na ta kamen, kajti v tem salonu Vam ne morem ponuditi naslanjača; toda, kdor živi v nesnagi, ta se tudi lahko na tla vsede. Pa nikar ne mislite, da Vas hočem s tem žaliti, ne! Kar mi nesnago imenujemo, to je za vas narod; in od mene vendar ne boste zahtevali, da bi klical z njim: svoboda, enakost, bratstvo!

Tukaj se nahajamo v prostorih mojega lastnega gradu; prej so gospodje semkaj zapirali kmečke irhovine, zdaj pa hlapci zapirajo gospodo in to bedarijo imenujete Vi revolucijo.

Kakor vse kaže, mi boste v teku šestintrideset ur odrezali glavo. Nimam nič zoper to, samo to uslugo bi mi bili lahko storili, da bi mi poslali tobačnico, ki je v dvorani z zrcali, kjer ste se Vi kot otrok igrali in sem Vas gugal na kolenih. Pri tej priložnosti bi Vam rad povedal, kako se mi zdi čudno, da se pišete Gauvain in da po Vaših žilah polje plemenita kri - ista kri ko moja - in vendar je ta kri iz mene naredila častnega človeka, iz Vas pa - - -; pa pustimo to, vsak človek je svet zase.

Seveda boste rekli: jaz zato nič ne morem. Jaz tudi ne. Človek je zločinec in tega sam ne ve - zločinstvo plava po zraku, ki ga vdihavamo. V takih časih kakor so današnji, človek ni odgovoren za to, kar počenja, in vsi Vaši veliki zločinci, Marat, Robespierre itd., so prav za prav veliki otročaji, bedaki. In Vi tudi. Dovolite, da Vam izrečem svoje resnično obžalovanje. Ste iz plemenite hiše, bi lahko svojo žlahtno kri prelivali za veliko stvar; kot vicomte Gauvain, knez Bretonije, imate pravico do vojvodstva v Franciji - najvišja stopnja, ki jo more plemenitaš pri nas doseči in tak človek najde svojo zabavo v tem, da služi pariški sodrgi, tako da ga njegovi sovražniki smatrajo za zločince, njegovi tovariši pa za bedaka. Pri tej priliki sem se nečesa spomnil: Priporočite me, prosim, gospodu abbéju Cimourdainu.

(Dalje prihodnjč)

DVAINDVAJSET DNI V NEMČIJI (Konec z 12.strani)

prestrašena. Dva mlada krepka možakarja srečati na osamljeni cesti, v temi, to za žensko ni bilo karsigabodi. Pot pa jima je pokazala in to je bilo tudi vse, kar sta hotela.

Ulice in ceste v Bremenu niso izgledale, da bi jih vojna mnogo prizadejala. Trgovine, stanovanja, pisarne, vse to je izgledalo skoraj normalno. Napotila sta se proti kolodvoru. Bila sta že precej trudna in lačna. Pred očmi so se jima smehljale skodelice kave, čaja in venci klobas. Z vsem sta se previdla, manjkale so jima samo živilske nakaznice.

Z utripajočim srcem sta pri kolodvorski blagajni kupovala vozna listka. Blagajnik ju ni niti pogledal. Ko se je vlak premaknil iz postaje, sta se oddahnila. Prva težka zapreka je bila premagana. Vožnja je potekala s celo vrsto prestopanj, nato pa sta zopet vzela pot pod noge. Poti vam ne morem popisati, ker bi jo Nemci sami zelo radi poznali.

Nekoč sta se izgubila in povprašala policaja za pravo pot. Prav nič ju ni razumel, kaj hočeta. Trudil se je, da bi jima pomagal, pa je zato poklical tovariša, ki je razumel nizozemsko. To je bil precej neroden trenutek. Nekaj sta zamrmala in končno prepričala policaja, naj se ne trudi in odšla sta dalje.

Ob neki drugi priliki sta ponoči čakala na postaji na vlak. Begala sta po kolodvoru sem in tja in končno zašla v zaklonišče, ki je bilo istočasno tudi kavarna. Naročila sta pivo, ki je bilo zelo slabo. Nato sta nekaj ur pošteno zakimala ob kavarniški mizi. Lakota ju je že pošteno mučila. Skromne količine čokolade, ki sta jo vzela s seboj pred odhodom, sta že davno použila. Ko sta se zbudila, sta se iz kolodvora izmuznila na ulico. V neki mali kavarni sta si naročila kavo in kruh.

Pri plačilu ju je vprašala blagajničarka: "Živilske nakaznice?"

"Zelo nama je žal," sta dejala, "ali nimava jih, sva Nizozemca." To je žensko potolažilo.

Drugič sta zagledala v neki izložbi jabolka, pa tudi ta so bila racionirana, zato jih nista dobila.

Pri nadaljni vožnji se jima je enkrat posrečilo priti v vagonu do sedeža. Vlak je bil prenapolnjen. Ljudje so izgledali vsi izdelani in otopeli. Nobenega smeha in tudi nobenega razgovora. Oblečeni so bili v zelo skromna oblačila najslabše kakovosti, čeravno so potniki pripadali po veliki večini srednjemu sloju. V vlaku je bila ženska za sprevodnika. Ko je vstopila v kupé, je dvignila roko rekoč: "Heil Hitler!" Naša dva znanca sta se hitro ozrla okrog sebe, da bi si ogledala, kaj jima je storiti. Za pozdrav pa se ni nihče zanimal. To je bilo tudi prvič in zadnjič, da sta mlada mornariška častnika med vsem svojim bivanjem v Nemčiji slišala pozdrav: "Heil Hitler!"

OBČINSKI UŽITI V JULIJSKI KRAJINI (Konec z 8 strani)

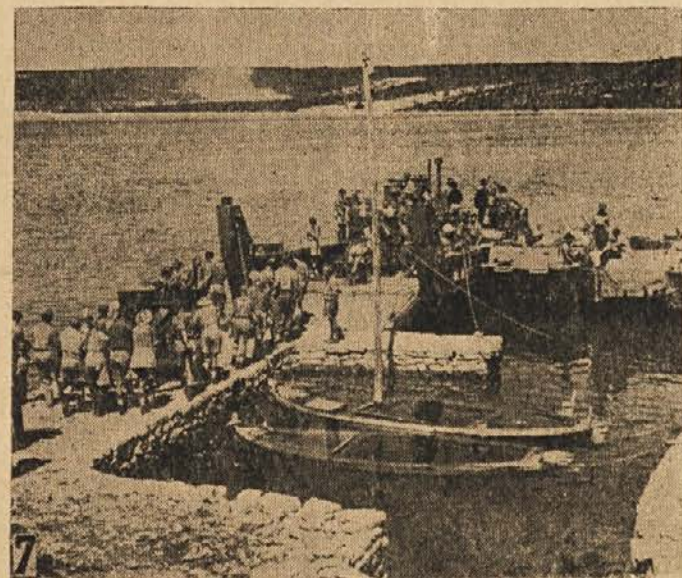
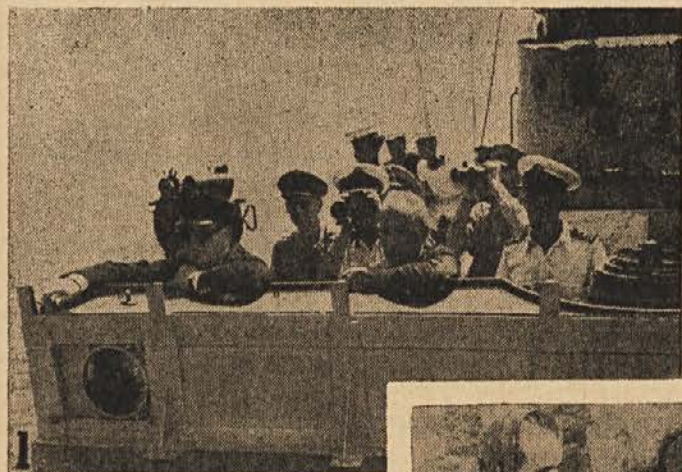
To naj se izvede pravično, umno in na državne stroške ter ob sodelovanju državnih organov. V kolikor pa bi se izkazala potreba in umestnost, da tudi do sedaj neupravičeni kmetje postanejo solastniki, so itak pri vsaki skupnosti nekateri deleži preveliki in bi se imeli primerno skrciti v korist novih solastnikov.

* * *

Naj bi nova Jugoslavija rešila dokončno to prevažno vprašanje našega kmeta, to je skupna misel vseh, ki jim je slovensko kmečko gospodarstvo pri srcu.

dr.a

VOJNA V SLIKAH

Slika 1. G.CHURCHILL NA BOJIŠČU: Predsednik britanske vlade, g.Churchill opazuje s krova rušilca "Kimberley" izkrcavanje zavezniških oboroženih sil v južni Franciji. Slika 2. R.A.F.-MASČEVANJE NAD BEŽEČIMI NEMCI: R.A.F. Typhooni z raketami obstreljujejo nemške prevoze in orožja v begu proti nemški meji. Razdejanja so naravnost grozanska. Slika 3. JUŽNO AFRIKANSKI PIONIRJI NA DELU: V severni Italiji so Nemci razdejali 130 metrov dolg most, ki so ga Južnoafrikanci obnovili s pomočjo Bailey-eve konstrukcije. Srednji lok ima napetost 70 metrov in je oprt na 23 metrov visok steber. Slika 4. "OBNOVA" V ITALIJI: Angleški strelec, ki je sklenil prijateljstvo s staro Italijanko, obnavlja svojo garderobo. Slika 5. POULIČNI BOJI V FLORENCI: Ko so Nemci bežali iz Florence, so pustili v mestu mnogo ostrorelceev. Južnoafrikanci pa so jih kmalu izvlekli na dan. Slika 6. PARIZ POZDRAVLJA ANGLEŽE: Pariško prebivalstvo je z navdušenjem sprejelo angleške čete. Slika 7. SKUPNI NAPAD NA DALMATINSKI OTOK: Borci N.O.V. so s pomočjo zavezniških oboroženih sil in s podporo balkanskega letalstva zavzeli otok Korčulo.

Izpod latnika

SLOVENSKA KOLONIJA MARŠALU TITU. V zahvalo za govor maršala Tita dne 15.t.m., ki ga priobčujemo na uvodnem mestu našega lista, je tukajšnja kolonija poslala maršala Titu tole brzojavko: "SPREJMIŠTE ISKRENO ZAHVALO CELOTNE SLOVENSKE KOLONIJE IZ SLOVENSKEGA PRIMORJA ZA ODLOČNE IN OHRABRUJOČE BESEDE, KI STE JIH SPREGOVARILI 15.SEPTEMBRA 1944 I.DALMATINSKI BRIGADI IN KI SO V NAŠIH SRCIH ŠE BOLJ OKREPILE VERO V PRAVIČNOST NARODNO OSVOBODILNEGA GIBANJA IN PRIVRŽENOST IDEJAM NOVE, VELIKE, DEMOKRATIČNE, FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE. NAJ ŽIVI NOVA VELIKA JUGOSLAVIJA! NAJ ŽIVI MARŠAL JUGOSLAVIJE TITO! SMRT FAŠIZMU, SVOBODO NARODU! - Jugoslovanski odbor iz Italije, Slovenski krožek v Kairu, Slovenska kolonija, ods. v Kairu, Slovenske šolske sestre v Kairu.

SEZNAMI LAŠKIH IN PRUSIJAŠKIH ZLOČINCEV. Komisija za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev v Sloveniji je zapisala že veliko število zločincev. Vsako prijavo preiščejo in po dobljenih dokazih jo vpišejo v register zločincev. V seznamu so naštetni vsi italijanski vojni zločinci, ki so odgovorni za hudodelstva, ki so jih izvršili v Sloveniji. Na čelu seznama je general Roatta, ki je bil poveljnik II.italijanske armade. General Gambaro, poveljnik II.armadnega zbora, poveljnik divizije "Isonzo", ki je postrelil veliko število talcev in odpeljal v internacijska taborišča 5000 Slovencev. Odgovoren je za smrt 4.700 Slovencev na Rabu, za požiganje slovenskih vasi in domov. Fašistovski general Montagni in poveljnik Fedrozi odgovarjata za streljanje 23 talcev in za množestveno požiganje vasi in pokolj civilnega prebivalstva v slovenskem Primorju. Seznam spopolnjujejo sproti.

ŠOLSTVO V OSVOBOJENI JUGOSLAVIJI. Jugoslovanske šolske oblasti v osvobojeni Jugoslaviji so odredile, da ostane verouk v ljudskih šolah tudi nadalje obvezni predmet. Odločeno je, da z novim šolskim letom odprejo čim več ljudskih šol in da se čim večje število otrok vpiše v izobraževalne tečaje. Pri predsedništvu ZAVNOHA je bila ustanovljena verska komisija.

KONCERT NAŠE VOJSKE V BARI. Pevski zbor zahodnega taborišča N.O.V. v Gravini je priredil 11.t.m. koncert, ki so mu prisostvovali poleg ogromnega števila naših vojakov tudi zastopniki zavezniških armad, Sovjetske zveze, Anglije in Amerike. Koncert je dirigiral Slovenec Srečko Kosovel.

POVIŠANJE GENERALOV. Z ukazom z dne 1.9. so napredovali v čin general-majorja: Vlada Cvetković, Josip Černe, Pavle Jaklič, Vekoslav Plišanič, Budisav Petković, Djordje Jurašević, Franjo Pirc in Mitar Minjević. Z istim ukazom je bil povišan v čin general-lajtnanta Franc Rozman.

PROGLAS ŠTABA N.O.V. IN P.O. ZA SRBIJO. Glavni stan za Srbijo je izdal tale proglas: "Narodu Srbije! Zmagoslavne čete N.O.V. Jugoslavije so osvobodile številna mesta in naselja. Pozivamo pre-

bivalstvo: 1.da prijavi vse skrito orožje, municijo, razstrelivo in drugo vojno gradivo, da bi se moglo boljše uporabiti v osvobodilni borbi, 2.da vaščani in meščani sproti obveščajo osvobodilne čete o objektih, ki jih je sovražnik razdejal in o mestih, kamor je postavil razstrelivo; 3.da prijavijo vse tiste, ki so sodelovali z okupatorjem odkrito ali prikrito.

N.O.V. V BOLGARIJI. Momčilo Jojič časnikar in sodelavec beograjske "Politike" je s pomočjo drugih Jugoslovancev ustanovil na Bolgarskem Odbor Narodno-osvobodilnega gibanja in pričel tudi že s formiranjem vojaške enote N.O.V. Maršalu Titu je poslal pozdravni brzojav in prejel tudi že odgovor.

BORBE V SLOVENIJI. Ofenziva N.O.V. tudi v Sloveniji napreduje zadovoljivo. Narodni borci so razdejali ponovno več železniških prog in uničili nekaj lokomotiv ter nekaj ducatov železniških vagonov. Na Krasu so narodni borci napadli nemško kolono in jo popolnoma uničili. Zaplenili so 8 kamionov, 3 metalce min, 80 pušk, 9 strojníc in še nekaj drugega vojnega gradiva. Večje število domobrancev se je priključilo N.O.V. Na progi Maribor-Celovec so narodni borci osvobodili 692 angleških vojakov.

MIHAJLOVIĆ V VRSTAH SOVRAŽNIKA.

(B.O.P.) poroča iz Londona, da je jugoslovansko uradno vojno poročilo z dne 13.t.m. ugotovilo očitno sodelovanje bivšega jugoslovanskega vojnega ministra Mihajlovića s sovražnikom. Poročilo pravi: "V Srbiji so naše enote v borbi s sovražnikom med Bajino Bašto in Požego. Razbile so pri tem nekaj enot Mihajlovića in Nedića. 200 njihovih vojakov je bilo ubitih, ostali pa so se razpršili. Sam general Mihajlović je osebno vodil operacije.

PRUSIJAŠKI PRISKLEDNIKI BEŽIJO. V Turčijo je pribežal famozni podpisnik tripartitnega pakta med Jugoslavijo št.1 in Nemčijo z dne 25.marca 1941, Dragiša Cvetković, bivši ministerski predsednik. Potni list mu je baje preskrbel bivši predsednik bolgarske vlade. Časnikarjem je Dragiša Cvetković izjavil, da je podpisal prusijaški sporazum na pritisk kneza Pavla. - Tako prvi jugoslovanski petokolonci drug na drugega mečejo krivdo, ker so čisto pozabili, da pošteni ljudje čisto drugače postopajo.

ZA POMOČ JUGOSLAVIJI. Dobrodelna krožka slovenskih šolskih sester, žen in deklet v Aleksandriji in Kairu prosita blage gospe za dobrosrčne darove, ki bodo služili kot pomoč nesrečnežem v Jugoslaviji. Skrajni čas je, da pokažemo ljubezen do bližnjega, zato prosimo za nove in obnošene obleke, perilo, čevlje, odeje, volnene pletenine in vse ostale potrebščine, ki bodo družinam neobhodno potrebne. Darove sprejemajo čč.sestre v Aleksandriji, 36 rue Menasce, Moharrem bey. V Kairu pa "Protection de la Jeune Fille", 8 rue Kawala. Zbiranje krožkov je pod nadzorstvom in pokroviteljstvom Slovenskih šolskih sester v Egiptu.

V SKLAD "BAZOVICE" SMO PREJELI od g. dr. J.G. P.Eg.100.-, za kar se iskreno zahvaljujemo!

BASIC ENGLISH smo morali zaradi pomanjkanja prostora v tej številki izpustiti.